Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ● ЕРА, 31 ИЮЛЬ, 1980 ШУ. ● № 91 (8821). ● Мах 2 кепик.

«ПРАВДА» РЕДАКЦЕ ХАТТАРАШТА Л. И. БРЕЖНЕВА ДЕННА ЖОП

1. Хаттар. Европа кхерамзлени вIашин цхьана гIулакхаш леладарен совещане 5 шу дизарца дувзадениа европейски хьал дегIадоаладара Хельсинкски ТIеххьарча акто еча влияне фу мах бу Iа?

Жоп. Цу совещане а цох хьахиннарий а Советски Союзо бу мах цхьан тайпара ба. Дика мах бу. ХIанз чоалхане дийрзача дунен халкъашта юкъерча гIулакхий хьалашка Хельсинкс итогий лоархIам лаьгI а ца луш, лакхлу.

1975 шера 1 августа делкъел тIехье дагаехача дог тохалу са. Цу хана «Финляндия» яхача конгресси Дворецe 33 европейски паччахьалкхений, США а Канада а кулгалхоша вIашин юкхе цхьан истола тIа Io а хайша кулгаш яздир ТIеххьарча актина. Халкъий йоккхийча дегонавлоний ди дар из. Кхоаненга реалистически хьажара, 5 шу е итт шу даьлча из малегIча бесса хургьа-хьогI аьнна дагадаьлла ди дар из.

ХIаьта тахан кхы а къаьгаIа гуш да ТIеххьара акт тIаэцарах тIом чакхбаьннача тIехьагIарча Европа историна машаре дегIаахара йоккхий торонаш хьаслларa гIулакх де дезача цу документах йоккха событи хилар.

Хельсинкерча Ерригевропейски совещане трибуна тIара къамаьл деш аз белгалдаьккхир цхьан юкъа хьал хувцаденнад аьнна вуи решенеш толхде йиш ца хилар. Вай цкъа санна дукхаза кертагIа даьхад, хIаьта из цул тIехьагIа бакъхулаш а нийсденнад: кхоххам кIаьдбара политике гIулакх тоелуш а талхаш а моттигаш нийсъяла йиш я, яхйш. Цхьабакъде цунца цхьана ТIеххьара акт кхоххам кIаьдбара лардаш мелъяра духьала латтача дикача волнорезаца нийсъе бокъо йолаш я.

2. Хаттар. ТIеххьарча акто дIахо йодача хана ший дика воздействи ергьа аьнна хеташ вий Хьо?

Жоп. Хеташ ва.

Ерригевролейски совещанин ше уникальни йолеш санна, из документ а уникальни да. Аз-м укх тайпара аргдар: из — шоллагIча дунен тIема Iазап лайнача новхало сага эггара керттера бокъо — вахара а машара а бокъо тешшаме Iалашъе езарашка йохьийта послини я.

Европа дегIаахара лелама хIанзарча хьалвга гIолла а ца хьожаш, исторически перспектива ларде а лаьца хьежача. Хельсинкагара тIехьашка довла никъ бац. ООН Устава а санна ТIеххьарча акто аттача доаккх адамлен цивилизаци кердача, кхы а лакхагIча дунен халкъашта юкъерча гIулакхий боарамга йоаккхилга.

Цулухьа ТIеххьарча актана кулг яздаьча денах, кхыча континентий халкъий шоай памятни денош долаш санна, «Европа ди» хила йиш яр. Бакъда из ди, алхха цIей хинна ца Iеш, цунца цхьана кхоххам кIаьдбаран машар чIоагIбаран дола кхайкарал а да.

ХIанз гергтагIара декхар — Ерригевропейски совещане доакъошхой — паччахьалкхений викалий Мадридера вIашагIкхетар конструктивно а дикача хьокхамашца а чакхдаккхар, Европе тIема кхоххам кIаьдбарен герз дIададаккхарен конференци гулъелга Iалашдар. Цу шинне а форумана довггIаш дола дакъа юкъедахьа кийча я Советски Союз.

Керттера дар — хIанз а тIехьа тIайоагIача хана а Еврoпера, хIаьта из да дерригача дунен тIа а, тIема кхерам кIеэнгбарга долха наькъаш лахар. ХIаьта из декхар кхоачашде йиш яи герз Iовделгасихдара даькъе реальни хувцамаш це дича.

Ма дарра аьлча, кхоххам кIаьдбар, вIашин цхьана гIулакхаш леладар, кхерамзле — ишта ба бIарчча хьанийпача дунен политике бар санна европейски гIулакхашка диллача а вай партен Советски паччахьалкхенои чакхбоаха генеральни никъ.

ТОЛАМГАРА ТОЛАМГА

Укх шера хьалхара ялх бетта «сакамо» тха хьайбаш леладераша толамца дIаслар ала йиш я.

В. И. Ленин ваь 110 шу доалаш кхоачашйир цар биь бетта планаш. Ишта ханал хьалха кхоачашдир советски халкъо Котало яьнна 35 шу дизара накъадолхаш тIанийца декхараш а. ХIаьта КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленумо болх беча деношна хьайбай продукци йохнара ах шера план кхоачашъярах рапорт далар. Паччахьалкхенга шура йохнара план 104,6 процент кхоачашйир. Хьалхарча сортах 3800 центнер шура йохна езача 5030 центнер екхай. Дулх доххара план кхоачашъяьй 102,8 процент. Ишта планал дукхагIа хьалкхедаьд Iаьсий.

Хоаш ма хиллараш, хIара цифрах боалл хьайбаш леладерий боккха къахьегам. Къаьстта хала да беррига болх кулг-кара бе безаш хилча. Халача балхашта механизаци елга вIалла а вIаштIехьдоалаш дац тха. Ишта вIаштIехьдалац шиш сиенагIа болх белга а.

ХIаьта а балха йоккха опыт йолча доаркаша дика хьокхамаш доах. Бисиева Яхас, Джабраилова Хаппатас, Дабушева Хьавас, Гуциева Забос хьалхарча ах шера пленал совгIа хIара кхоабача IаттагIара 300 — 400 килограмм шура яьккхай.

Царел тIехьа ца бусаш къахьегаш ба кьона доаркаш комсомолкаш Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Гелогаева Малкан, Алдамова Алпату, кхыбараш. Уж ба ферме комсомольско-кагирхой бригада вIашагIъелларaш а.

ХIара шера дакха хьокхамаш а доахаш, хьинаре къахьег тха Iуша Бельдуров Абос, Исмаилов Аюба, Хаджиев Юсапе. Цар суртaш хьалтехад сийлен Улга тIа. дикагIа бола болхлой бувцача хана цар цIерaш эггара хьалха йоах. Дукхача шерашка хьаьнала къахьегарца дакъа сий да ца.

Хьалхашка латте декхараш, уж кхоачашдара наькъаш собране дувцийга дика оамал э хинна дIаэттад тха доахан леладеча шурий-товарни ферме. Хьайбаш леладераша собранешка дувц шоаш дакъа толамаш, райнерча кхыча боахамашца болх мишта бу хьож. Проценташка хьежача оаха планаш тIелкхоачашъю, хIаьта хIара кхоабача IаттагIара шера йоаккха шура дIалаьрхIечe (1800 килограмм) тхо доалахоед дикка тIехьадус.

Тха хьокхамаш лохагIа долга дац хьайбаш леладераша эсала болх белга. Дукха доакъош долча тха боахама тоъаш дац лаьтта. Колхозо пайда а эцаш леладеча ши эзар гектар совгIча лаьттах хайра хIама дIалацац доакъара культураша. ХIаьта кхоба дезаш массехк эзар хьайба, хоа тIара оалхазар да. Довкъара тхо мел къе дале а, боахаме йолча торонех ма хулла дикагIа пайда эца хьож тхо. Масала, 100 гектар юртбоахама лаьтташ тIара хьахула хьайбай продукци лаьрхIача районерча боахамаша йоаккхачул дукхагIа ца йоаккхе кIезигагIа продукци яькхац.

1980 шера хьалхарча ялх бетта итогех тха колхозо района боахамашта юкъе лаьржа хиннача социалистически яхье шоллагIа моттиг яьккхар. Хьинаре къахьегаш хинна тха хьайбаш лeладу коллектив районни сийлен Улга тIа дIаязълбй, хIаьта С.-С. Бахарчиева кулгалду колхоза № 1 йола шурийтоварни ферма коллектив республиканскин сийлен Улга тIа яьккхай.

Хьайбаш леладераша доаха толамаш тхо гIаддугаш лакха дале а, даьчох кхоачам а баь Iе дега дац тхо. Керда низ беинаб тхона дукха ха йоацаш чакхъяьннача КПСС ЦК июньски Пленумо. КПСС ЦК Генеральни секретари, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела повкъоста Л. И. Брежнева цига даьча къамьгача, чулоацам кIоарга болча къамаьло.

Даха доагIача бесса парте XXVI съезда накъадахара къахьегама вахте эттай тха хьайбаш леладу коллектив. Цо лаьрхIад пятилетка тIеххьарча шера планаш ханал хьалха кхоачашъе. Из беххтоахаме а чоалхане а дола декхар толамца кхоачашдара низ ца кхоабеш къахьегаш ба хьайбаш леладераш.

Б. АСАЕВ,
Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза керттера зоотехник.

ДЕГА БЕЗА БОЛХ

Къахьегама тIера болча боккхача дезале хьалийнай из. МоллагIа гIулакх бIу ца къожабеш де Iемай. Деша вгIаьа хана шей йоккхагIйолча йижараша болх беча ферме каст-каста ухар. Эувра цар доахан мишта детт, кIеэнг-дукха хьакхаитта яьлча ше а етт бетта хьожар. ТIа-тIа дукхагIа дезалора из гIулакх. БархI класс чакхъяьккхачул тIехьагIа ферме балха яха лаьрхIар цо. Дукха ха яладехьа атта беце а, дега безача балхах кхийтар, цунга леладе доахан делар.

Тахан йоккхагIа йола доярка я из. цунгара хьокхам эцаш ба Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозе шурий - товарни ферме болх беш бола доаркаш. Кьона доярка Эскерханова Хьава ца йовзаш цигахьа сат хургвац юрта. Массанеца а гIулакх доагIа цун.

Ах шера план хана хьалха кхоачашъяьй цо, укх шерара хьокхамаш соакха хиначарел дикагIа да. Соахка пхи бетта хIара IаттагIара 1025 килограмм шура яьккхаяс, укх шера — 1127 килограмм. Шера хIара беттача IаттагIара 2850 килограмм шура лакха дерхI цо.

Хьавайна уллув къахьегаш ба цун нешаш — Бузуркаева Тамара, Абдулмежидова Тамара, кхыбараш. Цар а ханал хьалха кхоачашъяьй ах шера план.

Шай нешах аьлца боккхача безамца дувц Бузуркаева Тамарас:

— ЧIоагIа хьинар долаш саг я Хьава. Нийса да цох йоккхагIйола доярка яьлга а. Хьокхам а телаш, шийна нах «тIехьйбаха хов цунна. ЦIакнха а балха тIехьайнсац, еливнпа, тIах аьнна я. Массаза а цIена лоаттаю балха моттиг. цIена леладу доахан. Цхьабараш сихагIа болх вастебаьккхе чубаха гIерташ хул. хIаьта Хьава цIакхха а сихъеина, де дезар ца деш Iийнац. Ишта новкъост уллув хилча болх бе а безам боагIа.

Барт тайна беча балхах беркет а доал: июль бетта шоллагIча декаде доаркаша Эскерханова Хьаваси Бузуркаева Тамарaси хьалхаре моттиг лаьккхай.

Доаркаша беча балха чIоагIа раьза я ферма заведующи Кулько Мария Мефодьевна. Хьинаре болх беш бола доаркаш бувцача хана къаьстта белгалйоах цо Хьава.

Ферме болх баь Iе йиш йолаш яц Хьава. ЦIагIа а дукха да цунга хьежаш. Боккха дезал ба цар бараш — 10 бер. ЙоккхагIа йола шин йиша маьре яхай. Хьава а йолаш, йиь вишеи виь вошеи ва цIагIа. Цхьа воша — Султан — колхозе болх беш ва. Из — механизатор. Iусман эскаре гIулакх деш ва. Воккхаш деша багIа. Даи ванея пенсионерий ба. Берашка бIарт кхоабар, цар йоакхо ер Хьава я. Бераш юрта юкъе а даьнна ца лелийташ царех хIаравена де гIулакх ду цо, цар мишта деш хьож. ЭзамагIа болча вежарашеи йижарашеи хьажа дукхагIа ха хьанийтар духьа 8 класс чакх ма яьккхе а дийшахьарча школера хьаьлиний из, бакъда, де цар-м дийтадац. Заочно дийша а дийша 11 класс чакхъяьккхай цо.

Дукха да Хьавас де лерхIаш. Шоай ферма массарел а тIех хиъча, балха ерригача процессашта механизаци йиича бакъахьа хетар цунна. ТIаьхха хьокхамаш кхы а лакхагIа хургдар.

А. МАЦИЕВА.

ТIкъаьх шу совгIа ха я Кодзоев Бахьаудина Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозе механизатор волаш къахьега.

ДIададача шера хьоттам геттара во латташ ха хиннале а планагIа 28 центнер йолаш хIара гектара тIара 45 центнер а йоаккхаш чуйицар шин бIаь гектара тIара хьажкIаш звенос. Укх шера ши бIаь совгIча гектара тIа хьажкIаш кхею цо. Дика къахьег звеноерча механизатораша Оздоев Зелимхана, Дзауров Темирхана, Яндиев Султана. Цар дош деппад хIара гектара тIара 60 центнер хьажкIаш чуд. Из дош кхоачашдара агротехнически бокъонаша ма яххара бIаьстий аьхкийи де дела дерригa балхаш ханнахьен дикен чакхдаьхад механизатораша. Дика хьайкъай звеной хьажкIаш.

Хьинаре дакъа доац Кодзоева звеноерча механизатораша ке бола ялат чуэцача. Хьайбашта шортта доакъар хургдолаш совхозе деча балхашта юкъе. Укх деношка стогометателa тIа я хийна, балха нормаш дикка тIехкхоачаш а еш. Чах доккхий аргIаш деш воалл вIи хеза механизатор — юрта Совета халкъа депутат Кодзоев Бахьаудин.

СУРТА ТIА: Б. Кодзоев.

С. ПУГОЕВА сурт.

ЯХЬЕ БАЬННАБ МЕХКДАЬТТАХОЙ

«Сунжанефть» НГДУ хьежаб 1980 шера шоллагIча квартала социалистически яхье итогашка.

Хьалхарча группе хьалхара моттиг сийнай кийчо ечен мехкдаьтта дIаухийтачен участка коллективана (участка начальник — А. С. Коломыйцев, профсоюза комитета председатель — Н. А. Купцева).

Яхье итогех шоллагIа йола моттиг яьккхай скважинешта капитальни ремонт еча цеха коллективо (цеха начальник — А. Н. Войтов профсоюза комитета председатель О. Д. Кожевникова).

Пхи подразделени чуйоаIача шоллагIча группа хьалхара моттиг яьккхай Iилматохкама а производственна а балхаш деча цеха коллективо (цеха начальник В. Н. Серобабин, профсоюза председатель В. Г. Махнычева).

Хьалхара моттигаш яьхача коллективашта НГДУ карара кара тела ЦIе байракхаши ахчай премеши сийнай.

Мехкдаьттеи гази доаккхача бригадашта юкъе лаьржа хиннача социалистически яхье июнь беттел 2-ча квартален итогех хьалхара моттиг яьккхай № 1 йолча бригадо (мастер — Н. Н. Летинков).

Групповой установкашта юкъе котало яьккхичарех я оператора Г. Г. Пололякина кулгалду № 27 установка коллектив. Белгалбаьккхаб Н. Н. Крутлова кулгалдеча № 58 йолча групповой установка болх а.

Ишта шерра яхь лаьржай скважинашта капитальни ремонт еча бригадашта юкъе а. Укхаза хьалха латт мастера А. М. Махнычева кулгалду № 3 йолча бригади къахьегама коллектив.

Шоай новкъостел дукха тIехьа ца бусаш къахьег мастера Н. А. Кадиева кулгалдеча № 2 йолча бригади коллективо а.

Пятилетка тIеххьарча шера хьалхарча кварталe котало яьхача къахьегама коллективашта управлене карара кара тела цIе вымпелаш сийнай.

ХIара дийнахьа НГДУ къахьегамхошта юкъе кхы а шерагIа яржаш латт социалистически яхь. Сунжера мехкдаьттахой КПСС XXVI съезда сийна къахьегама вахте эттаб.

Н. СИНИЦЫНА.

РОССЕ ДЕГIААХАРА НАЬКЪАШ

РСФСР ЦСУ хоам

Российски Федераце къахьегамхоша, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийна а КПСС XXVI съезда даха ма доагIара накъадахаре а лаьржача Ерригсоюзни социалистически яхье хьинаре дакъа а лоацаш, 1980 шера хьалхарча ах шера дIахо айъй республика экономикен халкъа вахара культурни боарами. Цох дувц РСФСР ЦСУ хоама тIа.

Продукце юкъарча боарамен къахьегама овсарле айярен ах шера план кхоачашъяьй. 1979 шера хьалхарча ах шераца нийсдича 3,8 процент тIаккхийттай продукци. Къахьегама овсарле 3,4 процент айеннай, цун чотагIа арахийцай тIаккхийттача продукцех 89 процент. ТIаккхийттаб пайда а.

Цу цхьан хана, белгалду РСФСР ЦСУ хоама тIа, цхьаццайолча производственни объединенеша, предприятеша кхоачашъяьац продукци яьхкаран йохкаран, къахьегама овсарле айяра, продукцега дIадодар кIезигдара оттаьь задaнеш.

Республика лаьтта леладераша, бIаьсти тIехьаьяине йоллаш а, толаме чакхдаьхар бIаьстан кхашнара балхаш. БIаьстий хIамаш дIаера план кхоачашъяьй. 1980 шера дерригача боахамашка 124,8 миллион гектара тIа дIайийнай гураьха а бIаьстий а юв культураш, царна Нечерноземни зоне 30,3 миллион гектара тIа а юш.

1980 шера хьалхарча ах шера паччахьалкхен капитальни вложеней чотагIа болх бе йолаялийтай 16,1 миллиард сом юкъара мах бола керттера фондаш, е 1979 шера пу ханарчарел 10 процент дукхагIа.

Республика халкъа боахамга дIаяхийта паччахьалкхен капитальни вложенеш 33,7 миллиард сом хилар, дIадахача шера хьалхарча ах шера хинарел 5 процент дукхагIа.

Ах шера юкъера лаьрхIача РСФСР халкъа боахаме 64,9 миллион болхлой гIуланхера саги вар, дIадахача шера хьалхарча ах шеза хинарел 1,3 процент дукхагIа.

Паччахьалкхен капитальни вложенейн жилищно-гIишлоний кооперацe средствайн чотагIа ида чубаха дIаеннай вахара аьттув бола 16 миллион квадратни метр хула 330 эзар керда квартира.

РСФСР баха мах 1980 шера 1 июле 138,7 миллион саг вар.

(ТАСС).

ЦХЬАНА ТОХКАМАШ ДУ ПХЕЛАГIА ДИ ДА

Наьъа лостам тела Центр. 29 июль (ТАСС). Московски хана 8 сахьат даьлча деиз 23 сахьат даллалца дIаьаху «Салют-6» — «Союз-36» — «Союз-37» яхача орбитальни Iилма-тохкама комплекса тIара балха ди.

Тахан программа тIа лерхI медико - биологически геофизически экспериментащ, цхьана деча балхий кинофотосъемка е, физически упражненеш, телевизионни репортаж е.

Наб яь ма баьлнига а космонавташа чакхбаьккхар массехк медицински тохкам. Попов Леониден Рюмин Валерен космически никъ беча хьалашка Iалха дукха низ тIа ца бодача мышцай цхьаццайолча группашкарча хьала мах бир. Горбатко Викторен Фам Туанен «Пневмотест» яхача приборe гIонца кхоачашйир пехкаша садоахача хахара параметраши вахара сикости тахнара эксперимент. Царна иитта оттадаь де велоэргометра тIа физически упражненеш еча дега - пхаьний системе комплексно тахкар.

Дунен халкъашта юкъерча экипажа таханарча балха юкъе йоккха моттиг наьостальа Лаьттан Iалама ресурсаш тахкара а гонахье йоаъара а. МКФ-6М яхача дукхазональни фотоаппаратурах пайда эцаш космонавташа сурташ доах специалисташа хьакъоастальча лаьттан районий, бортовой журнала тIа дIаязду шоаш зийначох хьахиннараш.

Горбатко Викторен Фам Туанен кхоачашйир лаьттан атмосфера дIахо Iомаяра тIаерзальча «Поляризация», «Терминатор», «Атмосфера» яха эксперименташ. Попов Леониден Рюмин Валерен массаза а санна балха тIа гIо ду шоай новкъосташта, орбитальни комплекса лостам балларца а стабилизаци ярца а ювзаенна яха аргйоаца динамически операцеш чакхйоах.

Комплекса тIа дIахо хьош я биологически эксперименташ. Космонавташа лоаттаду баьцовгIаш чуйолча установкашта эла хьалаш. дIааьзю уж дегIаахарен лакхъилерен башхалонаш.

Попов Леонид, Рюмин Валерий, Горбатко Виктор, Фам Туан могаш - маьрша ба.

Лаьттан юхерча орбите цхьана тохкамаш дара программа толаме кхоачашъеш я.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ ДАГАБАЬЛАР

Укх деношка КПСС обкома политически дешара цIагIа городской идеологически актива собрани хилар. Укхаза вIашагIкхийттабер городера пропагандисташ, идеологически дешашта бола парторганизацей секретарий заместителаш. Цига «Политически, экономически дешара сете 1979—1980 дешара шера балха итогехи городской партийни организацена хьалхашка латтача декхарехи» яха доклад йир парте Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовас.

Доклад ювцаш къамаьлаш дир: Л. Двегубскалс — парте Заводской райкома секретара, Н. Капаткина — «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода пропагандиста, А. Чапанова — «Грознефть» объединене партокома секретара заместителa, Л. Понамаренкос — «Красный молот» завода пропагандиста, Т. Зайцевас — «Грознефтеоргсинтез» объединене методически совета председатела, П. Думчиков — Грозненски локомотивни депо пропагандиста.

Городской собране доакъошхоша дIахо йодача хана партийни экономически дешар кхы а эргадоаккхаш тоадаре, 1980—1981 дешара шу дика кийчо яь дIадоладаре, дикагIболча пропагандисташа Iоаь опыт шерра йоаржаелта Iалашдара тIаерзаь йола резолюци тIаийцар.

ХЬАЛХА БАЬННАРАШ

Волгоградски судостроительни завода коллективо итталагIа пятилетка чакхйоалача шера ялх бетта заданел совгIа бIаьш эзараш сом мах ха товарни продукци маьхала яьккхай.

Уж доккхий толамаш — бригадни подряд шерра балха юкъейоалаярах хьахиннар да. ХIанз къахьегама прогрессивни метод балха юкъеза я завода лохехьа латтача коллективех 60 процент ераш.

Керттера хьокхам — производства боарам нормативно цIенача продукцеца лоархIаш ба. ШоллагIа шу да предприяте ший планировани цу принципагIа лелаю. НийсагIа хул ерригача балха моттигашкара задaнеш хиина ца Iеш отчетность а, къахьегама къовсама хьалаш а нийсденнад, механизм ше а нийсагIа я, къаьгагIа хьагуш я судостроителий говзала оценка критери а. Цул совгIа цар алапеш а лакхденнад.

Кердача тайпара балха мах беш хиларо дикка лакхдаьд дикала хьокхамаш. Яхьа итогаш еча хана Волгоградски судостроительни заводе хIанз каст - каст нийслу производственни операцей технологически цIенал, балхий плановни ханашта бола бехктохкам, дукха кхыараш санна бола понятеш.

Судостроителий балха мах бара керда система хIанзарча производства дIадехарашка хьежжа я. Цо торо хуьйт коллективага КПСС XXVI съезда накъайоадаш кхы а доккхагIа социалистически декхараш тIаьаца.

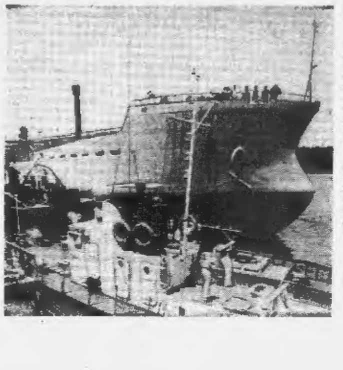

СУРТА ТIА: швартовой тохкамаш де найчлуш да «Сергей Тюленин» яха аргIанара форда танкер.

Э. КОТЛЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Пятилетка, чакхйоала шу

МЕХКДАЬТТА ТӀОАНАШ КАРА А ДЕРЗАДЕШ

СССР мехкдаьтта промышленноста Министерствий хьалхе тӀоанашна хьалу мехкдаьтта совдаккхара Управлени. Сенца дувзадения дӀа нерда подразделена вӀашагӀйоллар? МалагӀча тайпара алсамдоаккхаргда тӀоанашкара хьадоаккха мехкдаьтта? Уж хаттараш дир АПН корреспондента Петрухин Александра СССР мехкдаьтта промышленноста хьалхарча заместителага В. И. КРЕМНЕВГА.

— Вай мехка, — аьлар Владимир Ивановича — шера доаккхача мехкдаьтта боарамга диллача чӀоагӀа лаьцай дунен тӀа хьалхара моттиг. Къаьнача мехкдаьтта доаллача моттигашка хьадоаккха доагор кӀезигдаларца ювзаенараш а йолаш цхьайола халонаш нийслойя а, мехкдаьттахоша де мел дезар ду планаш а социалистически декхараш а кхане хьа кхоачашдарна. Цо гӀо дир, дукха ха йоацаш СССР ЦСУ хоамо тешал деча тайпара, укх шера хьалхарча квартале мехкдаьттен газойн конденсати някхара план тӀехкхоачашъе. Мехкага кхаьчар 148 миллион тонн «Ӏаьржа дошув» (газови конденсат а йолаш). Соахка цу хана хинначунца нийсдича тӀаккхийттар 5 миллион тонн а.

Советски геологаш мехкдаьтта нерда кладовойш хьаеллаш ба. Цо тешал ду вай мехка тешпаме доагора бахам хилара а хӀана Малхбоален дунехача мехкашка латташ йолча энергетически кризисах цунна кхерам ца хилара а. Цхьабакъда, вай йицйолийташ дац юхаметтаоттаргдоацаш йоацача мехкдаьтта бийдала кхоа бара проблема. Цудухьа вай мехкара дай хила деза, вай уйла еш хила деза таханарча дей меттел кхоачарчун а. ХӀаьта хӀана эттахьа укх тайпара да: хӀана йолаш йолча мехкдаьтта хьадаккхара способагӀа лаьттах хьадоаккхаш цу чанашкарча мехкдаьтта 40 процент. Цун геологически запасех кхаш тӀоанашка юс. Социализма планови экономика йиш яц Ӏалама ресурсех цу тайпара пайда ийце. Мехкдаьтта-м социальни а технически а прогресса лоархӀаме фактор ма йий. Нерда хьаьча управлене декхар да лаьттан чекашкара хьадоаккха мехкдаьтта дикка алсамдаккха торо хулийташ йола методаш бокъонца Ӏилман кӀийлен тӀа юкъехьолга вӀаштӀехьдаккхар.

— Хоаш долчча тайпара, вай мехкя шерра яьржай тӀоанашка хий чуахийтара метод. Фуд цун майн, дӀахо дегӀайоагӀаргйий-теш из?

— Йоккхачи масштабех юкъейоалаеш латт лакхача дааленеца тӀоанашка Ӏочудохийтача хига мехкдаьтта хьалхьоадайтара наакъаца мехкдаьтта доаллача моттиганте разработка яра способ. Цун гӀонца довких хӀана дерригача мехкдаьттах 90 процент. Цо йиш хилийтий геттара декъа дӀаяьннарг лоархӀаш хинна скважинаш юха а болх бе йолаллийта. Дерригa а лаьрхӀача тӀоанашка Ӏочудохийт шера цхьа миллиард кубометр совгӀа хий. Из дунен рекорд ала йиш йолаш хӀама да!

Мехкдаьтта доаллача моттигашка хий чуахийтара метод тӀа-тӀа товлуш латт. Цхьабакъда, хӀана бокъонца кхоачамбац вайна цунах. хӀана долча шийдела йиш яр хьаленна яьннай на. Цул совгӀа, хий чуахийтар бахьан долаш скважина чура хьайоаккха продукци хий доаллаш хул. хӀаьта цо нерда проблема хьалхаеца оттаю: мишта кӀоангдергда цунах доалла хий? ХьатӀаккхаьчай тха декъа мехкдаьтта доаллача моттигашта лакхагӀча техника-технологически боараме разработка е доладала деза ха.

— Фуд цу даькъе даьр?

— «1976—1980 шерашка СССР халкъа бахам дегӀабахара кертгерча лостамаш тӀаь декхар оттадаьй — мехкдаьтта Ӏалама ресурсех пайда эцилга тоалар. тӀоанаша хьалу мехкдаьтта совдаккхар. Цунца дувзаденна тӀанийцай тӀоанашкара хьадоаккха мехкдаьтта совдаккхара нерда методаш юкъеяхьара йӀаьх хача тинни йола комплексни программа. Из оттевчи даькъа лаьцар мехкдаьттахоша меттел химикаша, мехкдаьттахимикаша, энергетикаша, машинашъераша. Цу программа тӀа белгӀальвй мехкдаьтта доаккхача моттигашка нерда методаш юкъеяхьара хьадда йола ханаши боарамаш, хоададаьд хилиния эргйоаца химически реагенташ, лаьрхӀа йола оборудовани, къоастадаь аьлча, лакха даалени йола, балха овсарле лакха йола парогенераторни установкаш, газ фон тӀоанашка чудахийтара йола низ бола компрессораш, кхьараш арахецара бехктокхаме йолча кхьча министерствай декхараш.

Министерстве хьайир хьадоаккха мехкдаьтта алсамдаккхара нерда методаш моттигашка юкъеяхьара юкъарчал доацаш бехктокхаме йола «Союзнефтепромхими» «Союзтермнефть» яха специализированни Ӏилма-производственни шиъ объединени.

— МалагӀаш я таханарча дийнаьга оттадь кийча йола продуктивни горизонтийна хьалу мехкдаьтта совдаккхара нерда способаш? Мишта цар лу эффект?

— ИттлагӀча пятилетка чакхдаьнача шерашка промышленноста юкъеяхьара кийтальй хьадоаккха мехкдаьтта совдаккхара массехк метод. Шераш йоахаргья да царех цхьаррий. ПАВа а полимерий а раствораш а тохаш хий чуахийтар, каустически сода, серни кислота, лакхача дааленеца газ, дӀайха хий. Ӏи, пластайта юкъе йоагӀа хӀамаш чуахийтар, кхьдараш. Хьалу мехкдаьтта совдаккхара нерда методаш юкъеяхьара даькъера эксперименташ лий мехкарча 45 мехкдаьтта доаллача моттиге. Цу балхах дикка беркат даьннад. Цо йиш хулийт нерда методаш юкъеяхьаро тӀоанаша хьалу мехкдаьтта 10—15 процентага кхоачаш совдоаккхаргда ала. кареерзаеча мехкдаьтта доаллача моттигий башкалонашка хьежна. Цо торо хулийтаргъя хӀана йолаш йолча разработка методашца хьадоаккхалуш доаца массехк миллиард тонн мехкдаьтта запасий активни балансе юкъе юхачудоаладе.

Нерда технологи юкъейоалаяр атта процесс яц. Хулаш хул цхьайола проекташ уттеш ха сов дукха а йоаш, уж юкъейоалайро лу эффект лоха йолаш. Цул совгӀа, цкъаве цхьан темагӀа массехк метте тохамаш деш а кийсау. КӀезига моттигаш хилац оборудовани кийчъеча предприятеша гӀулакх тӀехьалоахаш а. Цу берригача балха координаци е езаш я нерда Управлени. Цун декхар — мехкдаьтта доалла моттиг кареероаяра технологически проекташ лакхача боарамеуттаелга Ӏалашдари ноача доагор хьадаккхара нерда прогрессивни методаш сихагӀа юкъеяхьар. **АПН.**

1979 шера июнь бетта кхоачашъяьй продукци арахецара пхе шера план «Терек» яхача хьу чакхйоахача мебельни объединенерча № 1 йолча цеха Амаева Мария корте латтача обойщикий бригадо. Цу хана деза 1981 шера чотах къахьегаш хьайоагӀа из. Бригадерча дикагӀа йолча производственницех я шай норма-ш массана а тӀехкхоачашъеш хьайоагӀа цун член Гишлакаева Тамара.

СУРТА ТӀА: Гишлакаева Тамаре баьча балхага хьожаш я обойщикий бригадир Амаева Мария (аьттехьарьяр).

И. ПЛИЕВА сурт.

Я. М. Свердлова цӀерагӀча Ленинградски станкостроительни объединене коллектив КПСС XXVI съезда яха ма йоагӀара наькъахара яхье яьннай. Нева тӀарча городе эггара хьалха бригадни подрядагӀа болх бе йолаенарех предприяти я из. ХӀанз цу методагӀа болх беш 490 бригада я.

Къахьегама прогрессивни формах пайда баьннай къахьегама овсарле лакхъяра. ИттлагӀча пятилетка шерашка из лакхъеннай 45,3 процент. Царех хӀара бригаде тӀехьабусараш боацаш бе болх яха яхь яьржай. Цунна керте латт коммунисташи комсомольцаши.

СУРТА ТӀА: къона коммунист Рошин Анатолий (аьрдехьарвар) керте латта хьалхе делаю бригада.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЯХЬ А ЙОАРЖАЯЬ...

Укх шера 10 июне «Грознефть» объединене рапорт делар мехкдаьтта даккхара пхе шера план кхоачашъяра хьакъехьа. Къаьстта бокха толам баьккхар Горячеводски УБР коллективо. ИттлагӀа пятилетка йолаенча деза 118401 метр буруе тохар цо, хьалъяьаккхар 18 скважина. Укх шера 23 марта мехкдаьтта даккхара план кхоачашйир «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша. 10 апреле дерригача технико-экономически кьоакхамий планах лоархӀийр объединене эггара къаьнагӀа йола «Старогрознефть» НГДУ коллектив. хӀаьта 18 июне Даьхена 2113 эзар тонн «Ӏаьржа дошув» а луш пхе шера план кхоачашъяьйнкхар «Горнонефть» НГДУ коллективо.

Уж башха-дика толамаш даха вӀаштӀехьа даьлар болхлой инженерно-технически болхлой, гӀулакхерча наьха творчески хьинар чӀоагӀа айдаре тӀеералаь лелача социалистически яхьа тайп-тайпара формаш эргайоахаш тоаярах, нерда техника, толашагӀа йола технологи, болх вӀаштӀехьбаккхара а производства доал дара а прогрессивни формаш юкъеяхьарах, еррригача структурни подразделенешка, хӀора къахьегама коллективе дисциплина чӀоагӀьярах.

Карабулакски УБР-ча Ю. М. Мовлаева вышкомонтажни бригада инициативагӀа объединене социалистически яхь йоаржаьйн керттерча профессех йолча бригадаша пхе шера план хьалл хьалха кхоачашъяра тӀехьа.

Ю. М. Мовлаева коллективо дӀадолаьдь патриотически гӀулакх хьаллаьцар 10 бригадо. Яиъ предприяте.

Из яхь тӀееараьй бригадай профессиональни говзал лакхъяра, торонех мамотта дикагӀа пайда эцара, къахьегама овсарле лакхъяра, балха ханех бешагӀа пайда эцара.

Керттерча профессех йолча 40 бригадо хьал хьалха кхоачашйир пхе шера задани, хӀаьта 31 коллективо В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш рапорт делар шоаш йоккха котало яккхарах.

Буруе тохалга сихдара. шера цхьаа бригадага эггара дукхагӀа буруе тохийтара, тӀехкӀоарга скважинаш хьаелга сихдара тӀееараь яр Старогрозненски УБР № 17 йолча буровой хьинача начальника Г. А. Шуликина инициативагӀа «Шера 5000 метр а кхы дукхагӀа а буруе тохара, тӀехкӀоарга скважинаш цхьан шеран вх шерах хьалъяьккхара» йоаржаь социалистически яхь. Цунна юкъеяхар 17 буруе тоха бригада.

Тха объединене болхлоша. инженерно-технически болхлоша, гӀулакхерча наха чӀоагӀа дегаш гӀоадьнна хьалахьар «Электроприбор» заводо. «Орттехника» объединене коллективаша КПСС XXVI съезда даха ма доагӀара нахьадахара социалистически яхь йоаржае аьнна бь тӀахьеяхам.

ХьагӀадоагӀача шера 31 марта 50 шу дуз «Грознефть» объединенена Ленина орден енна. «Октябрьнефть» НГДУ № 1 йолча мехкдаьттен газа йоаккхача цеха болхлоша берригача мехкдаьттахоша кхайкарал даьд КПСС XXVI съезд хьаелари «Грознефть» объединенена Ленина орден енна 50 шу даьзари кердача къахьегама толамашца дезде, аьнна.

Укх шера 24 июне, мехкдаьтта даккхара иттлагӀча пятилетка план хьал хьалха кхоачашъяра хетальча торжественни митинге, дукхагӀа дола социалистически декхараш тӀаийпар Нохч-ГӀалгӀайчев мехкдаьттахоша. Цар доша делар планал совгӀа газови конденсат йола мехкдаьтта, 20 миллион кубометр газ яккха. 9000 метр буруе тоха, 1450 эзар сома мах товарни продукци махкалъяккха.

КПСС XXVI съезда сийна дукхагӀа дола социалистически декхараш тӀаийнад 22 предприяте, 69 бригадо.

«Грознефть» объединене ерригача предприятешка, структурни подразделенешка шера юкъехьаь яхьа тайп-тайпара формаш. Масала, укхаза шерра яьржай производства эффективность лакхъяра а балха дикал тоаяра а. иттлагӀча пятилетка задании хьал хьалха кхоачаӀаьяра тӀееараь яхь. Яхье баьннараша керттера теркам тӀабоаийт производства эффективности балха дикали лакха йолаш бетта, квартальни, шера планаш кхоачашъяр.

Иштта шоайла яхь делаю инженерно-технически службаша, цехаша, бригадаш, вахташа, звеньяша, инженерно-технически болхлоша. Сиха кхетаца вӀаштӀехьъяьккхай «ДикагӀйола мастер — кхетам лур а производства организатор а». «Профессех дикагӀвар» белгаларе тӀеераяь яхь.

Социалистически яхь лелаелга вӀаштӀехьдоаккхаш тондар, къахьегамца кхетам балара боарам лакйбар духьа соахка оаха йир «Социалистически яхь, коммунистически хьисапе къахьегара тӀехьара болам — наьха творчески хьинар айдарая нерда сагхьалхенараш эггара чӀоагӀагӀа ашар» яхача темах йола Ӏилма-практически конференци.

Масала, коммунистически хьисапе къахьегара тӀехьарча яхье дакъа лоаца 15 эзарел совгӀа саг, 18 предприяте, 137 цехи участоки, 170 бригада е берригача болхлоех 78 процент бараш. Цхьан предприяте — «Грознефтегаз» НГУ, 53 цехех участках коллективаша, 76 бригада делаю «Коммунистически къахьегама коллектив» яха цӀи. 9.5 эзар совгӀа саг ва «Коммунистически къахьегама ударник» волаш.

Укх шера а бӀарчача пятилетка а планаш хьал хьалха кхоачашъяра тӀачъехаш царте даьча кхайкарала йоп луш, социалистически яхь дегӀайоалаеча даьхача толамех коггӀортолга а еш тха объединене коллективо низ дӀа мел кхоачар дергда шедения дош толаме кхоачашдара, парте XXVI съезда яха ма йоагӀара накъалхара.

А. БАХАРЦЕВА,
«Грознефть» объединене инженер.

Ӏилмеи практикеи

СИБАРЕГӀЕН БАЬЦАДААРИЙ «ЦЕХ»

«Баьцадаараш» — иштта оал дукхача хана йолча «Агрокомплекс Сибири» яхача Ӏилман программа лаьрхӀача разделах, геттара шийда Ӏалама — климатически хьалаш долча региона юрта боахам дегӀаккхувла отталь комплекс я из. Программаш кхоачашъяра болх беш я 42 Ӏилман учреждени 19 баьцовгӀаш кхею селекционни центри, уж вӀашагӀ а теха царех хьаьй Ерригсоюзна юртбоахама Ӏилмай академена чуйоагӀа Сибарегӏара отделени.

СибарегӀара биоклиматически потенциал шоаза лохагӀа я Малхбузен Европе йолчул. Шелал йоаш йоаккха юкъ дукхагӀча районашка 70 денал тӀехьйлац. ШӀоахал езаш дола баьцадаараш хьалкхедара из кӀеанга ха я.

Мехка къулбехьарча а малхбоалехьарча а районашкара СибарегӀе хӀара шера итташ миллионаш баьцадаараш дӀаувда тӀа-тӀа хьалагӀа хул. Субконтинент сиха нараерзаеш хиларца моттигерча машиннаькъашка поездаш лелара график геттара чӀогӀа оахийта я. Цул совгӀа, мехкарча малхбоалехьарча районашна баха нах тӀа-тӀа дукхагӀа хул. Специалистий прогнозех, 2000 шу хьатӀакхоачаш 30 процент ӀотӀа а кхеташ, 35 миллион саг вахарга укхаза. Сибиряхашта боагӀача бесса кхача лоаттабара проблема къоастае вӀаштӀехьдаргда, специалисташта хетачох. Урала дехьа низ бола юртбоахама база хьалйой.

Ӏилмахой рекомендацеш уттаеш ба, цар, масала, 2000-гӀа шу хьатӀаккхоачаш моттигерча производства торонех сибиряхашта кертерча баьцадаарашцеи коартолашцеи кхоачам бергба.

Ӏай температура Цельсех лаьрхӀача 50—55 градусага кхаччалца Ӏолохлуча Гаьнарча Къилбаседа районашка а дӀаяржаш я СибарегӀара баьцадаарий программа. Сиха талхаш йола продукташ укхазе аннацена мара хьайоалац. Цунга чӀоагӀа дукха мах дӀабода. ПайданегӀа да укхаза бӀарчача шера хаддаза болх бергболаш йоккхий автоматизированни йоахала комбинаташ хьалйича. Теплица цхьа квадратни метр хьалъяра дӀадода 300—400 сом, хӀаьта а из це хулаш дац, хӀана аьлча укхаза чӀоагӀа эшаш йола юртбоахама продукци хьалкхее вӀаштӀехьдоаккх це.

Цу тайпарча юртбоахама комплексах хьалхарчарех цаӀ хьалъяьй заполярни йолча Норильск яхача городерча йоккхача горно - металлургически комбинате. ВӀалла гӀор дӀа ца йоалача лаьтта хьалбаьча тепличи боахамо дӀалоац 25 эзар квадратни метр. Укхаза кхыметтел полярни бийса йолча хана а цхьан квадратни метра тӀара 20 килограммага кхаччалца нарсаш гулъю. БӀарча хьайицача тепличи боахамо хӀара шера 800 тоннал совгӀа баьцадаараш дӀаухийт городе бахача наха.

Норильски опыт дӀанийцай Малхбузехьарча СибарегӀа.

1967 шера Нефтеюганск, Сургут, Урай, Нижневартовск, Стрежевой яхача городашта юкхе тӀоина бела пхиъ бокха боахам хьалбаьб. Укхаза бахача наха цар хӀанз шортта кхоачам бу.

3200 километр дӀоахал а йолаш, булаш эттача Байкало-Амурски машиннаькъа районашка а юкъейоалаеш латт мехкарча къилбаседерча боахамий практика. Наькъа бӀоаххал хьалъе лаьрхӀад йоккхий территориально-производственни комплексаш. ВӀалла гӀор дӀа ца йоалача лаьтташта лоаллаха яда тоъал кӀаьда микроклимат йола участкаш: хьаьна лаьтташ дола хии агагӀе, лоамашта юкъера «оалисаш». БАМа цхьайолча районашка Ӏилмахоша хетачох, баьцадараш леладе йиш я хьайийлача грунта тӀа а. ВАСХНИЛа СибарегӀарча отделене цу тайпарча моттигашка 20 гаргга юртбоахамий опорни пункташ вӀашагӀъехкай.

Царех цаӀ хьалъяьй Иркутски областа Казачинско-Ленски районе. Укхаза цхьанна хана кхедаьдац баьцадаараш, хӀана аьлча цхьайолча хана аккхане юкъе а укхаза йис ехкаш хулаьдаь. Бакъда, 1978 шера лаьрхӀа оттальча технологегӀа Ӏилмахоша экспериментальни йолча участке кхебаьча къувкъамо цецбаьхар областа къулбехьарча районашка баьцадаараш деладераш: цхьан гектара тӀара 1000 центнер гаргга кабуц, 400 центнер совгӀа морковка йиккхай. ХӀанз Казачинско-Ленски районе специалисташа теххача, баьцадаарий 150 фух мишта хул хьажа дикагӀа дараш доаххийча кхашна дӀадийнад. Цхьайолча моттигера совхозаш «баьцадаарий наькъа тӀа» йоала а лаьрхӀа. Ӏилмахоша хьийха агротехнически приемаш карарзаеш я.

Даьча тохкамаша тешал ду йоагӀача тайпара агротехника лелаеш хилча кхыметтел хьалхарча хана а БАМа дукхача участкаша цхьан гектара тӀара 130—140 центнер тайп - тайпара баьцадаарий культураш, 110—180 центнер коартолаш чувца йиш хилара. Амма из а доазув дац. «Лаьтта леладара кхерем болча воне» чуйоагӀача СибарегӀарча еррригачй районашта лаьрхӀа программированни хьувкъам кхебара системаш уттаеш ба Ӏилмахой. Из оттаеча хӀара кхай тӀа мелиораце режим оттадра, минеральни подкормка яра, овсарца, садоаллача хӀамашка биологически а гербицидин а къовсам лоаттабара дикагӀа йола оагӀош лох.

Малхбузехьарча СибарегӀа 100 эзар квадратни километр дӀалоацача Кулундински арене лаьрхӀа хийчъелча системо торо лу кӀай овла бола кабуц килограммага цхьа кепиг мара дӀа ца додаш хьалкхее. Иштта баьцадараш леладеча боахама эзар гектаро лу пайда шин миллионага дӀакхоач.

Иштта къоастаю региона керттера юртбоахама проблема — эшаш йола кхачан продукташ шоаш Ӏалашъелга.

Владимир СМИРНОВ,
АПН корр.

ТЕОРЕ ДЕШАШ

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ЦХЬОАГӀОН ИДЕЙНО-НРАВСТВЕННИ БУВЗАМАШ

I.

Советски халкъ — исторически эггара хьалхара, социализмаларда тӀа хьахийна, наьха социальни интернациональни общность. Вай мехка къамий народностийи экономически, социальни, политически вахар дегӀаух цаӀаш йолча революционни идеалий, социалистически принципий, нравственноста нормай а вахара хьисапа а ларда тӀа. «Общества кхотелар, цхьоагӀо — из социализмана карагӀдаьнна ше санна кхы доаца хӀама, — аьлар 1980 шера 22 феврале харжархоца вӀашагӀкхийттача вовнъаста Л. И. Брежнева, — вай мах баь варгаоаца, эшалургбоацаш из.»

Халкъа дулхахи цӀийхи дӀахийтта марксизма-ленинизма идеаш, коммунистически морала принципаш — советски наьха чӀоагӀача духовни гаргалон йохалургйоацаш ларда. К. Маркса шийи хана яздаьд, вай уйла нараерзаю, вай тешаш дар шийна гӀулакх де оттаеш а вай эхь хьаькъало тӀеераеш а йола идеяш, — уж хьай дог ца лохадича царех хьакъаста йиш йоаца бувзамаш да». (К. Маркси Ф. Энгельси, Соч. Т. 1. оагӀ. 118).

Революционни идеяша, наьха сакхетамчу йоссаш, Ӏалаьмате йоккха воздействи ю къахьегамхошта юкъе лелача гӀулакхашта, уж кхетабалара.

Общественни сакхетаме марксизма-ленинизма идеяша доал дар, советски наьха вахара хьисапен нравашкеи нерда мораль котъялар ка кхоачаш. нерда мораль къаьстта аьлча, гучадаьлар цар интернационалистически сакхетам, шоай сакхетам хьахиларца а дегӀабарна а. Уж идеяш шоаш а цар влияни а вай общества Ӏалаьмате йоккха идейно-нравственни потенциал — коммунизм хьалъеча советски халкъо аьха коталонаш бухъюкхача керттерча хьастех цаӀ. ХӀаьта цудухьа бокха лоархӀам болаш да цу потенциалах ма могга дукхагӀа пайда эцар. общественни отношенеш, царца къаман яраш а йолаш, дӀахо эргайоахаш тоаеча, советски халкъа цхьоагӀо чӀоагӀъеча ха а хоаш пайда эцар.

Шийа чулоацамга диллача коммунистически нравственность интернациональни я. Берригача къахьегамхошта — моллагӀча къамех уж бале а — массанена а цаӀаш дола цхьатарарча бокъоний, новкъосташка вӀашa юкъе гӀулакхаш леладара моральни законаш хьалха доахаш цун Ӏалаьмате бокха лоархӀам ба дукхача къамий советски обществе. Коммунистически нравственноста консолидаци яра лоархӀам къаьстта белгалъяь В. И. Ленина: «Нравственность къаьнара эксплуататорски общество йохаяраи коммунистий нерда общество хьалъеча пролетарната гонахье берригa къахьегамхой вӀашагӀтохараи гӀулакх деш дар я» (Соч. бизза гул., Т. 41. оагӀ. 311).

Общественни вахара объективни фактораша воздействи еш чӀоагӀлуш, вай дукхача къамий ерригача клеточкашка кхоачаш. нерда морала чӀоагӀду халкъа идейни кхотадалар, советски наьха духовни сурта интернациональни хьисапа низ тел. Цудухьа ба коммунистически мораль массанахьа котъялара тӀехьара къовсам Ӏалаьмате бокха социально-политически лоархӀам болаш. цудухьа да нравственни кхетам балар дегӀаената социалистически общества цхьоагӀо дӀахо чӀоагӀъяра бокха низ болча герзех цаӀ.

Социализма социально-нравственни рузкъаш — вай дерригача халкъа юкъара интернациональни хӀама. Уж рузкъаш да коллективизм, вежарашка долча мехкий халкъашцара, демократии дерригача дунен тӀа массе а оагӀорахьа социальни прогресси бахьан къовсам лоаттабераш цари вежарий солидарность, СССР халкъий пролетарски интернационализм, доттагӀал, вошал, патриотизм, советски сага къамий юкъара доккхал дара уйла, социалистически гуманизм, шийй хьашташ общественничарна карадерзаде хар, исторически оптимизм. коммунизма идеяш котъярг хиларах тешар. къахьегам безар, бакъдер, дог цӀена хилар.

Эксплуататорски строе хила йиш йоаца общества, вайчахьалхен гӀулакхаш чӀоагӀа хьаштдолаш хилар санна дола советски наьха идейно-нравственни сурт-сибатах доаха гӀулакхаш леладеш ба дерригача къамех бола городашкара а юрташкара а къахьегамхой. Социализмо хьалкхеьй цар мехка да хилара, из эза даькха хозбе а чӀоагӀбе а безам хилара, кхоачамбоацараш ловргдоаца. Коммунистически идеалашта дерригача дегаца мутӀахьа хилара, вай сийлахь-йоккхача Даьхен гӀоала а еш йола йоакхо а шийи вахар санна лархӀара уйла.

Шийа аргӀанна социалистически интернационализма идеологи социальни практикеи советски халкъа морально-политически цхьоагӀо дӀахо чӀоагӀъяра йола лоархӀамеча факторех цаӀ я. Интернационалистически идеологе, политически, боахама, социально-культурни проблемаш интернационалистски къоастадаро. КПСС интернационалистски арахьарча политика бокхача нравственни чулоацамо чӀоагӀбу СССР халкъий духовни бувзам, цхьан халкъа карагӀдаьнна юкъара лоархӀам бола гӀулакхаш вокхар Ӏомаделга сихъду. из бахьан долаш юкъара духовни прогресс сихъю. Интернационализмо нийсагӀа — классовни Ӏилмани хьакъехьа — мах бу вежарашка долча халкъий культуре, духовни гӀехьален эггара мехкагӀа, прогрессивагӀа мел дар теркам тӀабахийта. хьуомат деш хьакъоастадара критере а социалистически культура юкъарча гаиэе уж рузкъаш вӀашагӀтохара а.

Интернационализма принципаш шоаш а, Ӏалаьмате бокха моральни чулоацам болаш я. Солидарность, цхьатарра бокъо хилар. уж моллагӀча расай, къамий бале а цхьа бокъо йолаш хилар, шоай дукхача къамий Даьхе, вежарашка йолча социалистически содружества мехкий халкъаш дезар, интернациональни бехктокхам хилар, къамий уйлаши башхаловаши лархӀар. къамаша вӀаши леладеча гӀулакхий хьакъехьа ээдел леладар — иштта да социалистически интернационализмо хьадда дӀадехараш. Коммунизма лоархӀамегӀарча нравственни, социальни, политически идеалашца нийса а йоагӀаш интернационализм гучайоал духовни прогресс, социалистически общество, цун ерригa классаши, группаши, къамаши, народносташи, хӀаьта иштта, хила ма доагӀара социалистически личность моральни а политически а кхийна хиларца.

2.

Саг, коллектив, е кхы дукхагӀа вӀашагӀкхийттa нах социальни кхийна хилара мах барах вай дунеча хана вай дунецар уж дукха е кӀезига дика е во хиларах дийца Ӏад. Наьха сакхетам чу социалистически интернационализма идейни принципаши чӀоагӀдалар, царна доагӀа гӀулакхаш хьаӀомадар уж тайпа элементаш дерригӀа хьагулъярах доалаш дац. Вахаре наьха мировоззрени, психологи, мораль сиха, низ болаш, къовсамере хьалаш отташ а нердача, кхы а лакхагӀча боарам тӀа йоал. эзе, къаьна, коммунистически идейностан халкъий ленински доттагӀалан гоама мел дар юкъера дӀадаккхара а эшадара а процесс хул. буржуазни национализмах юкъе мел дисар, къам шийй гомачу хьерчара, шийй къам кхычарел тӀехлархӀара идеяши уйлаши эшаяра процесс хул. ХӀаьта цунца ба бокъонца адамлех юкъарча коммунистически культура лакхаленашка кхачара наьха дегаш урауттадеча пролетарски, социалистически интернационализма сийлахь бокха хӀама хьакхолла социально-нравственни низ.

Бакъде гӀерта ца везаш хоаш да дегӀаенача социализма хьалашка националистически уйлаш хьахилара объективни бахьанаш дӀадаьхалга — из массанена а хоаш да. ХӀаьта в чоалхане, хувпалуш дола бакъдарий вӀашдухьаленаш, сакхетам общественни вахара тӀехьабусаш хилара, къама шийй сакхетама цхьайола оагӀонаш консервативни хьисап долаш хиларо еккъаза гӀо де тарлу националисмах дис пхьадола гӀулакхаш леладара. БӀаьшерашка чӀоагӀдеш хьадеяча исторен шийй а кхыча а халкъашта карагӀдаьннарий хархӀхьа. Ӏилман ларда тӀа боаца, этноцентрически мах бера эксплуататорски классаша чӀоагӀа юкъехиьаьча шийй къам мара ца лархӀара. къам шийй гомачу хьерчара идеяш. психологи хӀанз а гучаяла тарлу — дукхагӀча даькъе инерце бокха низ болча сакхетаме.

Уж тайпа къаьнара гӀулакхаш гучадувла тарлу цхьаболча наьха оамалашка, уйлашка, цар леларца. шийй къаман е народноста икалашца мара гӀулакх ца леладе гӀертарца уж чӀоагӀагӀа лархӀарца, шийй къама, народностана карагӀдаьннараш юкъера СССР халкъий доттагӀлен вӀаши гӀо дарех хьадда бола лоархӀам ца кхетабеш е бицболийташ йолча «моттигерча патриотизма» хирцахьара никъ лелабарца. ХӀанз а нийслуш да культура цхьабола деятелаш къаьнагӀча кхачара, социализм хилалехьа хинна къамаш факторий лоархӀам гӀехбаккха гӀерташ йола моттигаш.

Хоалуш да уж тайпа гӀулакхаш, дукхагӀа йолча хана, коммунистически морала духьала долчуйна уллув, царца дувзаденна хулга. ХӀаьта къам шийй гомачу хьерчара, шийй къам кхычарел тӀех лархӀара, местничества уж гӀулакхаш доаккхаш хул теоретически кийчо мела йола, идейно тоъал чӀоагӀбаланза, моральни чӀоагӀа боаца, духовно хьалкхийна боаца нах. Къам шийй гомачу хьерчара тенденцена хул кхыча халкъий традицешка, культурага, сийга со аьнна лакха уйла йолаш, нигилистически хьежилга.

Из чӀоагӀа гоама да къамий цхьатарра бокъо хилара, вӀаши сий дара, культурана карагӀдаьннараш лархӀара ларда уж массе а оагӀорахьа гаргаахарга. къамаш дика дегӀаахарга. вӀаши дӀаьхий хилара, адамлех юкъара гаргаш алсамъяларга вугаш гаргаакар объективно хьадехача социалистически интернационализмана. ХӀана аьлча, вай хана бокъонца дола къамий хьашташ кхоачашде йиш яц къамаш кхота ца делча, массе а оагӀорахьара социальни а культурни а прогресс бахьан, социализми коммунизми бахьан къовсам лоаттабу халкъаш доттагӀал леладеши новкъосташка вӀаши цхьана гӀулакхаш леладеши ца хилча. ХӀаьта цудухьа социалистически патриотизмай интернационализмай цхьоагӀо бокъо а йолаш лархӀа йиш я дерригача къамий къахьегача наьха социальни нравственни хьалнхера керттерча хьонхамех цаӀ.

Укхаза гуш да интернациональни патриотически кхетам луча социально-нравственни аспекташта чӀоагӀагӀа уйла тӀаяхийтанза иргйоацилга. Кхы а хьинарегӀа хьахилийта еза советски наьха националистически психологена, буржуазно-националистически пропагандана духьалара уйла, цхьадолча даькъе къахьегамхошта юкъе искусственно хьалкхебеча къовсама ларда тӀа латтача частни доалахьен стрел чоанаш ловргйоаца уйла. Социализма чулоацама гома йолча кхыча явленешцара национализма «гаргалоло» декхар оттаду царцара къовсам комплексно лоаттабелга вӀаштӀехьдаккха. Национальни дари националистически дари чӀоагӀа вӀаши къоастаде, бокъонца йола патриотизм цунца тарде гӀертарех, къамай эгоизмах хьакъоастае хар — цу балха эффективноста лоархӀаме хьал. Цун дог да къамий вахарен къамашта юкъерча гӀулакхийи явленешка классови хьисапе хьажар.

Къахьегамхошта интерна-

ДАЬХЕ ЛОРАЕРАШ КХЕБУ

Вай мехка ДОСААФ организацешта парте тIадиллачу кертерчу декхарех цаI да Обществан членаш, вай кагирхой советски патриоташ болаш, эшначу хана шоай Даьхе лорае ойцагIбоьла кийча болаш хьалкхебелга. Эскаре баха кагирхой кийчбеча хана царца беча балха ДОСААФ организацешна керттера тIеркам тIабохийт цар идейно-политически кхетам лакхбара. хIана аьлча хIара бIухо шийн мехка, шийн халкъа патриот хила веза гIандаь.

«Кхетама балхах лаьцна дийцача, новкъостий, — аьнна КПСС ЦК Генеральни секретара вош. Л. И. Брежнева парте XXV съезда шеяьча доклада тIа, — белгал йа дича даргдац Советски Эскаро цу даьхье деш йола Iалашмате боккхача лоархIама тIулакх. Кагий нах салтий девало болх вахара школа йовзалехьа. Баькъда, эскарера цIаболхача хана уж хул ситохамен дисциплинан школа чанхьаьккха, технически, профессиональни знанеш Iомаьь, политически кIоагIбенна бола нах».

Тайп-тайлара а кагирхошца беча кхетама балха формаш. Тахкарча тIема-патриотически балха юкъейоагIа парте XXV съезда решенеши материалехи, тIема-исторически а Iилма-технически а темаех йола лекцеш докладаши, хIаьта граждански а Сийлахь-боккхача Даймехка а тIема доакъошхошца, парте а къахьегама а ветеранашца, производстве хьалхалеттарашца вIашагIдетталуга, тIом хиначу моттигашка ухилга, тIема сийлен сайренаш елга, кхетама лоархIам болаш долча кинофильмашка хьажилга. кхы дукха дераш.

Цу формаех пайда эц оаха а комсомола райкомаца, профсоюзни организацешца, района спорткомитетаца, халкъа просвещене отделаца цхьана беча балха тIа.

ДОСААФ районерча дукхагIйолча юкхьанцарча организацешка укх шера йийшай тIема-патриотически темаех йола шиццıа кхокхıа лекци, массехказза хийцай тайп-тайпара спортивни лхьаш. Спорт хьоалайолаш ала доагIа. дукхагIча даьхье оаха ослбенам бераш цул тIема-прикладной тайпан долга, хIана аьлча кхоана салте хила везача зIамигача сага уж дукхагIа эшандаь.

ДIадаьнача ах шера ДОСААФ района организацешка кийчваьй кхо бIаь соьгIа спортсмен-разрядник, бархI юкъара судахо, кхоъ тренер.

Февраль бетта чакхъьаькхар дикагIйола отделени къоастара лаьрхIа «Орленок» яхача тIема-спортивни ловзаре конкурс. хIаьта март бетта хилар цу конкурсах йола зональни лхьаш, Назрановски, Сунженски, Ачхой-Мартановски районаш юкъе а йоагIаш. Царел тIехьагIа хилар республикански лхьаш. Зональни ловзарашка хьалхара моттиг яьккхар Назрановски районо. хIаьта республикански ловзарашка № 2 йолча Назранерча юкъерча школен командо шоллагIа моттиг яьккхар.

Февраль бетта Советски Эскара цIейна хетаь спорта тIема-прикладной тайпай лхьаш хилар районе. Цар хьахьенкар дукхача юкхьанцарча организацешка спортивни болх боагIача лагIа тIа боацилга. Дукха «спортсменаш» турнира шоай дегI кхьметтел кхоа-дивзза хьалтIаоза ца могаш бисар. хIаьта кхо километр йолча дистанце тIа боадаре а кIеззига бераш мара чаккбалавзар.

Цу ловзарашка хьалхарча метте совхоз-техникума спортсменаш хилар, хIаьта шоллагIча метте — № 14 йолча профтехучилища дешархой.

Хьежорга тоаш еттача дукха хиланзар белгалбоалаш — кхаьнне мара лиххаьнар 42 очко (йоагIача 50-ех). Баькъда, массехк да цареа тIаьхьагIа хиннача республикански лхьашка совхоз-техникума йоан-до 6-гIа моттиг яьккхар хьежорга тоаш еттачá (зIамигá калибр йола тоаш).

ДОСААФ районерча юкхьанцарча организацешта юкъе дикагIа лоархIаш а совхоз-техникума организаци (председатель вош. М. Мусаев). Цунна енний ДОСААФ Нохч-ГIалгIай обкома вреаидиумо «ДОСААФ организацешна хьинаре болх барах» яха истола тIа лоаттаю знак. МоллагIа йола юкъара мероприяти кхычарел хьалхагIен дикагIен чакхйоакх цу коллективо.

Техникума юкхьанцарча организаце шийн болх партийни организаце кулгаца делабу. Цига тIехкьарча хана йийшай, масала, «Политически фелакх», «Социалистически законностахи правопорядкахи», «Интернациональни доттагIалах», иштта кхыча темаех йола лекцеш. Студенташ болча хиннаб къахьегама ветеранаш — «Экажевский» совхоза механизатор, Социалистически Къахьегама Турпал Албогачиев АртагIен Ленина ордена кавалер, механизаторий бригадир Евлоев Махьмади.

Дешархоша март бетта йир «ЗIамига лаьтта» яхача вош. Л. И. Брежнева книжках лаьца йола конференци. хIаьта апрель бетта дикагIбарех 50 дешархо «ЗIамига лаьтта» долча а город Новороссийске а хилар.

Техникума спортсменаш, самодеятельни артисташ каст-каста ух яхьга техникумашка, цигарбераш хьалхьех шоайцига. Дукха ха йоашаш совхоз-техникума коллектива — 350 саг гаргга хилар Краснодарски крае автобусашца баха.

Дукха дика дешаш дувца йиш я «Электроинструмент» завода юкхьанцарча организаце беча балхах лаьца а. Кхидараш цa дийнача а завода ветеранаш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIема доакъошхочо Имагожев IалаудДина, ордений кавалераша — литейщика Гизатуллин Мубарашиас, слесара Шипалов Владимира, шлифовщика Ногиев Ахьмада, кхычар кагирхошца беча кхетамчий балха лоархIам боккха ба. Цоай зIамагIбола новкъостий цар Iомабу дисциплинен лакха культурен йолаш нах хила, коммунизм хьалхерий хьалхарча мугIарашца хила, буржуазни идеологеца, догматизмаца, национализмаца боагIаш бола къовсам лоаттабе.

Районе меттел, республике а дика йоаз Назранерча тIемен къахьегамен сийлен музеера дукха материалаш. [illegible] Николай Андреевич Шапова «Казахстанцаш Брестски гIала лораьраш» яхача книжка тIа Экажкъонгий-Юртарча зIамигача сагах Арсаноев Махьмадах язду мугIараш. Музее да из книжка. Иштта боаза йиш я гIалгIай халкъа вIиIа Тутаева Идриса Аьсета ниъ. деша йиш я летчиках Юдин Вадимах, Советски Союзе Турпалах Половинкин Валентинах, кхыча дукхачарех дола мугIараш.

Царех дувц тахан шоаш кагирхошца, дешархошца вIашагIкхийттача тIема доакъошхой хиначa Гадаборшев Османа Махьмада, Мальсагов Хьажмохьмад Тутина, Плиев Лорса Саварбика, Братерский Александр Петровича, Оздоев Ахьмада Мурада, кхычар. Цар ниъ, патриотизм алхха дIайовзийтара Iомабаь Iац кагирхой, кхоана эскархой хила безараш шоай Даьхе еза, хIаьта, нагахьа санна, эшаргхуле из безьан шоай синош дIадала а Iомабу, тайп-тайпара я формаши методаши, баькъда, хаддаш дола декхар цаI да — даьхен патриоташ кхебелга.

З. ДАУРБЕКОВ,
ДОСААФ Наьсарен райоини комитета председатель.

КПСС XXVI съезд гулъергIолча декна доккхийча къахьегама соьгIаташца накъаяхар дукъа шерра социалистически яха а йоаржаь болх беш дукха цехаш, бригадаш, участкаш я город Грознерча экспериментальни механически заводе. Царна юкъе а белгалъьнна къахьег Налбандян Любовь Сергеевнас мастерелла болх беча участко. Продукци маьхала яккхара ах шера план 100,6 процент кхоачашъяьй цо, планал соьгIа арахийцей 9 эзар сома маьха продукци, вешта аьлча, арахеца продукци 1979 шера хьалхарча ах шераца нийсйича алсамъялар — 110,8 процент, къахьегама овсарле лаккхъялар — 103,0 процент хиннад.

Дукха боллой ба участке шоай заданеш дика а планал соьгIа а кхоачашъеш. Цхьабакъда, царна юкъера къастта белгалваккха воагIа хьаь продукци е айп а, е сакхат а доацаш хиларах продукце дикала тIаьхожам доаттабеча отдело юха ца ерзаеш, ше ма йодда чаккхъювлийташ йола продукци арахеца Очередько Николай Васильевич.

СУРТА ТIА: участка мастер Л. С. Налбандян аргIавара задани луш я Н. В. Очередьнока.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ционально кхетам луча аьттув балар дукхагIча даьхье тийша да вай общества деррига доакъошкарча морально-психологически хьалах. Партийни организацей идеологически, политико-кхетама балха опыто хьахьокхаш ма хиллара, вай обществе эттача уналцIенача хьело хьинаре гIо ду социалистически вахара хьисапа гоама долчунца, мещански психологена духьала лоаттабеча къовсамо толам баккхара. ХIаьта цу балхах хьахиннараш хила а доагIаш хьахинна а да: лакхлу бахача наькха политически культура, идейно тешаш йола, граждански хьалкхийна, интернационализма идеяшта, советски сага патриотически декхара тешаме йола саг хьахилийтара аьттув бола хьалаш хьанхол.

Къахьегамхошта интернационалистически патриотически кхетам балара система эргайоахаш тоаьра гIо ду идеологически балха юкъара боарами действенности айлаьро, боахама, социально-политически, культурно-идеологически декхараш кхоачашдеча идейно-моральни факторий лоархIам лакхбаларо. Цу балха нравственни аспекташта уйла тIаяхийтар, нравственни интернациональни кхетам балар цхьана вeладелга чIоагIдар, интернационализм чIоагIъяр — хIара къахьега сат идейни моральни кхийва хилара мах бара хилаза дардоаца хьал.

СССР къамаши народносташи паргIата дегIаухача, массе а оагIорахьара тоалуча хьалашка, халкъий доттагIал, вIаши цхьана леладу гIулакхаш, вIаши ду новкъостал вай вахара хьисапа бакъдар, ерригача советски обществa прогресса низ бола стимул а хинна дIаэттача хьалашка националистически къаьнаре зене гIулакхаш моллагIча формах гучадувле а цхьаккха а тайпара нийса да ала йиш йолаш дац. Царца машар боапаш, уж ца ловш хилар — интернациональни патриотически кхетам луча хилакза дардоацарех цаI.

3.

Советски халкъа кIоарген массе оагIорахьарен цхьоагIо хьагойташ бола интернациональни общноста санхетам чIоагIбар чоалхане процесс я. Из хьа а гойт накъа а йоакх цхьан наькъагIа — коммунистически гIишло хьалъяра наькъагIа, коммунизмага долхача вежарашке долча халкъий объективно хулаш йола социально-экономически, общественно-политически, культурни интеграци.

Интернациональни санхетами советски халкъа шийн санхетами — социалистически къамаши народносташи гаргаахара соцалургйоацача процессех. Коммунистически парте лерргагIа беча балхах хьахиннараш. Из бахьан тIатIа чIоагIагIа кIоарглу советски юкъарча, халкъа юкъарча социальни, политически, духовни вахарера, къахьегамен бытен хьалашкара, вай наькха гIулакхашцара, установкашцара, маькерча ориентацешцара саг советски халкъах ше хилара йола цхьа уйла, советски сага къамий юкъара дола доаккхал.

Цу дерригне тешал ду Советски Союза дерригача халкъий къамаи санхетам интернациональни чулоацамца бIаьхий хилара, цу санхетама доазонаш дикка шерденнад. СССР вежарашка долча халкъий къамаи санхетамца гармонически вIаши тарлу социализми коммунизми хьалъеш дегIаяьхка а йIаьхегIа хинна а йола патриотически интернациональни идеалаши традицеши.

Бакъде дезаш да советски халкъа духовни цхьоагIо, шийн чулоацамга, хьисапа диллача цаI бола интернационалистски. советски юкъара санхетам хьахиларен дегIабарен проблемаш теоретически тоъал къоастаяза йолга, наькха керда исторически общность хьахиларе. чIоагIъялара, дегIаяра дешаш бIарча хьайийцача чIоагIа а дика а Iомадеш дале а. ХIаьта а къамаш вIашагIдеттадалара, вIаши гIулакхаш леладара, интернациональни санхетам хьахилара духовно-идеологически социально-психологически аспекташ кхы а кIоаргагIа тахкара ха хьаэтталга гуш да. Тхона хетачох, укхаза керттердар да социалистически интернационализман советски патриотизман лоархIам социально-политически хинна ца Iеш духовни а йола советски халкъа цхьоагIо из хилара хьежа масса а оагIорахьара гучабаккхар. ХIаьта къаьстта сагота хьаэттад интернационализма идеологи советски патриотизми моллагIча къамах бале а дегIаенача социалистически общества дерригача члений санхетаме керттера а хинна дIаэттара процесс. наькъаш, формаш тахкара доаш. Кердача социальни интернациональни общноста — советски халкъа санхетам хьахилара, дегIабара, чIоагIбалара закономерносташи хьадда механизмаши йовзаро обществана керда йIаький торонаши средстваши лу цун цхьоагIо дIахо чIоагIъяра.

Советски халкъа хьахилара, чIоагIдалара, дегIадара берригa накъ цу цхьан ханна интернационалистски гIулакхаш историе хьа ше довгIа хьахиннача къаман оамалa дикача гIулакхашца гармонически вIаши тарлуш хилара процесс а я. Общественни вахара интернализаци яръ законагIа хьайоагIача процессана вуг керда, шоай чулоацамга диллача интернациональни долча сагон общественен юкъерча бувзамашка.

Шийн аргIанна сага керда исторически тайпа — коммунизм хьалъер чIоагIвеларон дIахо аргавоалаш тоавалaрон ю керда исторически общность дегIаяра, советски халкъа цхьоагIон кхотадалари чIоагIдаре. Чура интернациональни бувзамаш чIоагIдаран кIоаргдаран гIо а деш. Советски сага башхало я вахаре хьинаре накъ лацар, вай мехкахошта цаI йолча социалистически Даьхенна доазув доаццаш мутIаьха хилар, къахьегамен бытен общественни шийн вахаре коммунистически идеалаш лерраглен хьинарен чакхъяхара тIехьа къовсам лоаттабе кийча хилар а магар а. Цу тайпарча наькъо гIо ду халкъий йоалла ерригача республикашка, къахьегача коллективе интернационалистически, общественно-психологически хьал чIоагIдара.

Интернациональни патриотически бехктоккхам чIоагIа кхетабар. къамашта юкъерча бувзамий практике интернационалистски идеалаш юкъейоалае гIертар, къамашта юкъерча отношенешка коммунистическа морала нормаш лерраглa чакхъяхар советски халкъа цхьоагIо чIоагIа хилара долча тешамех цаI ба. Марксистско-ленински идейность лакхача граждански уйлашца, коммунистически тешам Даьхен бернет бахьан къахьега лоIам болаши ховши хиларца вIаши тардар хьа а гойташ коммунизм хьалъечун — патриота интернационалиста вахарера хьинаре накъ хьагучабоал советски халкъа социальни прогресс сихъяра, из кхы а айхагIа интернациональни кхотадара низ бола резерва хиларца.

А. ДАШДАМИРОВ,
философски Iилмай доктор.
г. Баку.

(1980 шера 25 июле арадаьннача «Правда» газета тIара).

Доазол дехьара

КАБУЛ. ЧIоагIа хоьуьтина хьеж афгански социалистии «Валантаргинамиаз» яхача транспортни техника вастав-кага. Цига хьахьокхаш я Болгаре Халкъа Республика авто а электро а погрузчикаш, грузовикаш, автобусаш, автоприцепаш, кхийолу техника. НРБ транспортни техника экспортагIа дIаухийт дукен 60 соьгIа болча мехка.

СУРТА ТIА: болгарски инженер Махоев Эмиль (ко бе доьлар) электропогрузчика болх шофера Мухаммада Замана дIахьехаш воьл.

ТАСС фотохроника.

Миллионаш бараштта йола университеташ

Укх шера шийн 30 шу дузаш йолча знанеш дIайоаржаеча ЕррийIольани обществе дукха болх беш хилара тешал ду укх цифраша: хIара денна эзар гаргга беседи, лекци, дискусси ю цо. 1979/80 дешара шера царга ладувгIаш хиннав 5 миллион соьгIа саг.

30 эзар гаргга тайп-тайпана знаний [illegible] ладувгIаш бараштта сахьердаме хургйолаш лекцеш ешара, хIаьта хаддаза шерью цар тематика.

Общества балха лоархIаме форма я халкъа университеташкара занятеш, хIаьта царех 70 процент юрташка болх беш а я. Къаьстта дукха безам тIабодаш я медицинах, правах, къахьегама законодательствах, педагогикáх, искусствах йола лекцеш.

(АПН).

Политически обозревателя заметкаш

МАШАРЕИ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА КХЕРАМЗЛЕНИ ЛОАРХIАМЕГIДАР

КПСС ЦК июньски (1980 шера) Пленумо шийн сецама тIа белгалдаьккхар: «Социализма дуненен капитализма дуненнен юкъе хIанз этта тIема-стратегически низаш вIашш нийса хилар — из карагIдаьнна принципиальни, исторически лоархIам бола хIама. Из я дерригача халкъий овлангарча хьашташта из эшара йола империализмо дагахоаба агрессиви гIулакхаш юхадетта фактор. Из вIашнийсал толлае гIертарий расчеташ йоха евалаш я».

Из Iалаьмате лоархIаме положени я. Цо белгалйоах адамлена хьалхашка дерригача дунен тIа машар лоаттабара а чIоагIбара а дикагIа йола торонаш хьелллащ йола дунен исторе массе а оагIорахьарча хIамашка диллача а керда йола лелани. Дукхача шерашка нива социализмал тIех хиниачa империализмагахьа яр тIема совле, хIаьта цо дилла а духхьал е къайлагIа пайда эцар цу гIулакхах шийн антисоветски плаиаш кхоачашъяра, шерагIа хIама дагалаьцача шийн экспансионистски уйлаш кхоачашъяра. Иштта хьал оттарах духхьал хьахулаш хиннар дар дунен халкъашта юкъера дешаш къоастадеш хилча, дукхагIча хана, нива вренемаш совьювлаш хилар, хIаьта тIема совлен кIийлен тIа латта агрессиви политика дани тIема конфликташ хьеш а хIаьта бухсоцаш дуненна тIема кхерам тIа оттабеш а хилар.

ХIана кхы юхахургйоацаш дIаьнннай империализма тIема совле. Ракетно-ядерни паритето овлангара хийцад дунен тIара стратегически хьал. ХIана аьлча шенна а оагIонга цьаннe шоллагIвар а адамлен цивилизаци ше а массехказза хIалакъяла гера долча хана гере хьаделга дIахо а сихдар цхьаьнкха маIаз доапаш хIама да.

Цу принципиальне керда а цхьаьнка хIамаига юхатохалургдоацача а хьала политически тIехьен лоархIам бевергаш. Тхона хетачох, цу хьакъехьа Iалаьмате нийса вьинад американски дунен халкъашта юкъерча проблемий тохкамхочо Роберт Лоша «Прогрессив» яхача журнала июльски номера тIа. «ТIема стратеге ерригача йоккхийча теорешта, геополитика ерригача къайлекашта, хьаькъала тресташе еча ерригача уйлашта, — язду цо, — могаргдац тIема низах довзол арахьа потенциально пайда ийбара кIийлен тIа латта арахьара политика хьакъала наькъа тIара яьнна я дхаш йола вай хахара керттера истина хувца». ХIаьта, кхетадеш из дий, из аттара хьалха шоай арахьарча политически амбицешца адамлена кердача дунен тIема кхерам тIатувсаш йолча ядерни дерригай гегемонистски еритзапенша доагIаш да.

Цунга диллача вIашдуьнлаа латтача шин тIема-политически группировкана (НАТО-и Варшавски Договоран) юкъе хIанз этта тIема стратегически вIашнийсло империализма тIема уйлаш юхаетташ йола фактор я. хIана аьлча цхьанна а потенциальни агрессора йиш яц, нагахьа санна тIом болалойя ше дIатохачоа нийсса хIама шийна юхатохаргхилар тергал ца де. Вай денош социализман капитализман тIема-стратегически вIашнийсло «низа политика» оалаш йолчунна йола Iалаьмате йохка духьале я.

Цудухьа да ху политикана тIехьа бараш — Малхбузен агрессиви гIозараш, эггара тьалха США хIанзара администраци, хIанз этта низай вIашнийсал фунмагIа даь а шоашта гIойле хургйолча тайпара хувца гIерташ хилар. Дукхьал из дагадолаш уттаеш я социалистически мехкашта тIа а хьожаш тхьавнаш дола ракеташ «Першинг-2» яха ракеташ Малхбузен Европе дIахийсъяра плаиаш: США кийчлуш ба стратегически ядерни гераа керда тайпаш хьаде; формироваие еш я «сихха реагироваци» яра долча полицейски низашта; индийски океана тIа вIашагIтох йоккхий тIема-форда соединенеш, Карибски форда района милитаризаци яра никъ лаьцаб, я. кх. дI. Уж дерригa гIулакхаш дувзаденна да цхьан тенденцеца: кетаргалъара этта тIема-стратегически вIашнийсло толкхарца, «низа политикана» юхатIадахарца. Цхьабакъда, хаттар отт: дулургдолаш хIама дий из? Варшавски Договора чуйоагIача пачхьалкхенаша хоадамболлаш дола юоп лу цу хаттара: из дулургдолаш дац. ХIанзарча юкъе шийн тайпара хилар сенах латт аьлча, из латт, капитала мехкаш тIема-стратегически низага диллача социализмал тIехдовла йиш йолаш ца хиларах.

Варшавски Договора организаци йийцача, шоай общественни строя чулоацамга диллача а тIема гIулакхга кхьбарел тIехйовла гIертаргйолаш яц. Социализма мехкаш тIема гIулакха кхычарел лакха довла лаьрхIа доацаш (хIана аьлча цар дIатIаэцаш яц «низа позице тIара» политика, хIаьта кхыча пачхьалкхенашта духьала цхьаккха тайпа агрессиви планаш йолаш а дац), гIулакх массе а дерригa гере дIадаиккарга кхачталца йолча хана тIема-стратегически вIашнийсал ца толлае гIерташ да. Низаш вIаши нийса хиларах хила йиш йолаш а д хург а я айсхони цхьатеррача кхерамзлени принципа кIийлен тIа геранй боарам лерргIа лохбара наькъаца гере хьадара доазув тохара проблема къоастара гIулакх шийгара дIадолалуш йола пункт.

Событеш цу тайпара дегIаяхара духхьал е кхычахьа гIолла новкъостал дергдар Варшавски Договора юкъе доагIача мехкий хоадамболлаш йолча предложенеша. Царна юкъе да: тIема дакъера тешам чIоагIбара тIаерадаь гIулакхаш, низ юкъе ца боалабарах а из юкъебоалабера хьанъехьара кхерам тIа ца тувсарах а йола предложени. хIара мехка а мехкий группа гераашцарча кхоашмен гераашен оборонная ешача боврамал уж тIехдаредоацаш доазув оттадарах а тIема кийчон даьхье совлейта кхача гIертарг ца хиларах вIаши доаш даларах а йола предложенеш кхьдараш. Цунца цхьана, кхыча тайпара гIулакх кийслой а, гера хьаделга юхасоара ерригача этапашка а, СССР де гIертар дана, тIема низаш вIаши нийса хилари цхьатеррача кхерамзлен принципи цхьанна а оагIонна зулам дара ца хилара хьанъехьарча тешамеча залога хьисапе чIоагIа лораде дезаш хIама да. ГIулакх толаме чакхдадара хилийта дарлдоаца хIама да, из кхетадеш а да вай, вийца переговораш еш бола вай партнераш а иштта уйла йолаш хилар.

Дукха ха йоаццаш официальни визитагIа Москве волаш, ФРГ федеральни канцлера Гельмут Шмидта заявлени йир: «Региональни, европейски, глобальни дерригача дунен масштабе тIема низаш вIаши нийса хилар кхоане машаре хилийтара хилавза дардоаца хIама да». Из заявлени дика лаьрхIа езаш я, нагахьа санна из тIема-стратегически гIулакхаш вIаши нийса хила дезаш хилара идея дIатIаэцара хьисапе кхетаеш хилча. Гера хьаделга сихдар юхаовара хьанъехьарча переговорий кIийле цунах йойл, вай хана этта хоадамболлаш дола хьалаш, ерригача пачхьалкхений кхерамзлен хьанъехьара хьашташ теркал а деш гIулакхага цу тайпара хьажарах латт, из я тIехьа яха йиш йоаца вай ханара проблема къоастара цаI мара йоаца кIийле.

В. КОРТУНОВ.
(АПН).

Пресса тешая ду

АМЕРИКАНСКИ СПЕЦСЛУЖБАШИ ИТАЛЬЯНСКИ ТЕРРОРИСТАШИ

«Эспрессо» яхача итальянски кIирагIа цкъа арадувлача журнало пахалаьъяй США спецслужбаш Итале терростий гIулакхашца юкъаенна хилар сов ийрча гучадоахаш йола материалаш. Цо дувц хIана укх сахьате американски набатте воаллача Сальваторе Кризафи яхача саго даь дерий.

1973 шера Кризафи шоай балха юкъевоалаваь Итале хиннача ФБР агента Глория Донована. Юкхьанна цо вахийта хиннав из «информаци гулье» ГаргарчаМалхбоале. 1975 шера Глориис задани лу шийн итальянски «гIончана» «фиат» яхача автомобильни фирма президент Джованни Аньеллен йоккхача издательства да Анжело Рицоллин бахьара подпольни террористски группа вIашагIйолла аьле. Из зулам дIатIадилла лаьрхIадар «ЦIе бригадаш» яхача левацки террористически организацена.

Цу операце маIав, белгалдоах Кризафе, иштта доашхаш дар: Аньеллин Рицолин ва коммунисташ Итале правительствана юкъебахийтара духьала йоацача итальянски республиканский партена из хIама де могадераш. Дохе, нарна «тIаIазар де» а республиканцашка шоай позицеш хувцийта а еза. Цул совгIа, «левацки организаце террористаш» Итале хIама лелалуш болча наьха шин вокал вахьаро хьаде тарлу мехка порядок оттаюлургйола аьттехьара диктатуре оттадара эша хьалаш.

Донован Глориас Кризафена тешам белар кхьметтел шийн террористически группа хьае цул вIаштIехьа ца доале а, цунга саго хьама арг ца хиларах. Цо дош делар, нагахьа санна гIулакх иштта нийслойя, из «ЦIеча бригадех» тоха, цо царна уж ши саг вахьа могадергдолаш. «Цхьабакъда, — дувц Кризафе, — со кхеравелар, хьана аьлча ФБР политически террористашцара бувзамаш къайладахьара со ве тарлуш дар гIулакх. Юххера а, цо тиганзар Аньеллин Рицолина хьолта вIаштIехьадакха. 1976 шера «ихар деш воацаш» агент цхьа бахьан а лехка США дIахьийхар, хIаьта цига, цо вIалла дапза долча уголовни зулама бехке а ваь, чувеллар.

Аьеллин Рицолина дийна висар, амма «идея», гуш долча бесса, из кхоачашъергйолча дIахоачавь хиннай. 1978 шера март бетта «ЦIеча бригадаша» хьалхагIа вахьа а вихьа, цул тIехьагIа вийра «къаман солидарноста» политика инициаторех цаI хиннa, вешта аьлча коммунисташ а чубоагIаш болча берригача демократаша цхьана гIулакхаш леладара идея инициатерех цаI хинна ХДП къаман совета председатель Альдо Моро. А. Моро дIаваьннача тIехьагIа ХДП дикка аьттехьа лестар.

Кризафе гIулакхаш дIахо иштта нийсделар дувцаш «Эспрессо» хоам бу, из массехказза суда инстанцешка лийтиъа хиларах, шийн дош юхадувцар дехаш. Цхьабакъда, ФБР тигадац суда Кризафе гIулакха хьанъехьара цхьанна а тайпара материалаш яле. хIана аьлча цу материалаша американски спецслужба цхьайола операцеш гучайоахаргъя, тIаккха цунах «къаман кхерамзлена зе дарга».

Американски спецслужбашцарча итальянски террористий бувзамех йола сведенеш хьалха а юалар моттигерча кепайоазон оагIонаш тIа. Шу хьалха Флоренцера мишта вайра а ца хоаш вайн дIаваьлар полице надоера кIал хургволаш укхазе хьавайта хинна американски гражданин Рональд Старк.

Итальянски кепайоазоно «ше вий-веций ца хойташ вола американец» аьнна цIе тиала хиннача Старка гIулакха юкъе хIанз а дукха да кхетадулуш доаца хIамаш. Духхьашха лаьца а лаьца суд йир цуна контрабандагIа наркотикаш кхухьаш ва аьна Болонья яхача городе 1975 шера. Цул тIехьагIа Итале ерригача набахтенашка хулаш чакхваьнав, цига лийна боаххача террористически организацей кулгалхоех ветта а луш, тIеххьара бараш цхьаькха саг тIа ца вуташ лелабе безаш боллашехьа. Кепайоазон тIа сведенеш араьлар, 1976 шера август беттехье а суда Iаьдалашта хьалхашка Старка дерн даьдола «ЦIе бригадаш» Генуера прокурор Ф. Коно ве а «Римера цхьа вокхха политически деятель вахьа» а кийчлуш хиларах. Суда Iаьдалаш дIаэцнвар американца даь лоткъамаш. Цхьа бутт боаллашехьа Ф. Коно «ЦIеча бригадаша» вийра, хIаьта 1978 шера террористаша Альдо Моро вехьар.

Набахта воаллача хана, издора «Паэзе сера», Р. Старк волча дуккхаза хилар американски консульства викалаш, цунца дувзадена де а доагIаш дегабуамаш де баьлар из американски къайлагIча службаца гIулакх доацаш саг вий-те аьнна Старка гIулакх леладаьча следователя Дж. Флорице волча ханне а, города газетех цхьаннега письмо дахьийтадар Старка террористашца шийн хиннача гIулакхех цIена бакъдараш дувца дош а луш. Цул тIехьагIа вайна дIаваьлар из. МалагIа бахьан да из вовра? — хетт кепайоазоно. Тарлуш да ЦРУ шийн гучаваьнна агент дIавига хила а. Е вайна дIаваьккхав, из сов дукха хIамаш ховш а баге шийта кхоабалургйоацаш а хеташ.

А. СМИРНОВ,
ТАСС корреспондент.

ОЛИМПИАДА:

СТАРТА ТIЕХЬА СТАРТ

Москвичаштен столице бахкхача хьашаштен дика довзаш да бераш а боккхагIбарашта а чIоагIа дукха дезаш долча московски цирка адрес — Цветной бульвар, 13.

СУРТА ТIА: цирке дийнахьара представлени чакхьдьиначул тIехьагIа.

Р. ДЕНИСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

26 ИЮЛЕ Мытищах чакхбоаккхача топаш кхувсарий турнирe тIехьара дошо медаль яьккхар гергача стенде топаш кхувсача датчанина Ханс-Келла.

Турниро хьагойтар спорта из тайпа дунен тIа шерагIа даржаш латтилга, хIана гIа даржаш латтилга, хIана яьлча Олимпиада-80 медалаш яьхай дукхача мехкий вникалаш, аьлар ТАСС корреспондентаца къамаьл деш стрелкови спорта Дунен хастрелкови юкъерча союзы лкъашта юкъерча союзы (УИТ) вице - президента Бьерн Олоф Шульстрема (Швеци).

ГДР кхалкаьха флотиле дикъ шу хьалха, Олимпиада-76 баькхар санна толам баькхар академически гребле хIана — йиъ дошо медаль. ГДР итт спортсменка хIанз шолза олимпийски чемпионкаш я.

Цхьацца дошо медаль яьккхар Румынен (Санда Тома) СССР-ен (Елена Хлопцева, Лариса Попова) лодкаша. Вай диъ лодка экипажаша дото медалаш яьхаь.

ВИКТОР Манакова, Валерий Мовчана, Владимир Осонина, Виталий Петракова 4 км йолча командин гонке дошо олимпийски медаль яьккхар. Вай кагийча нахал кхагIа — 4.15.68 — хIанзалца из кхиъ баьбац дунен тIа. Тренера Васильева Бориса лхачох, команда кхы боккхагIа толам баккха а низ дIанкхоачаргболаш яр, хIана аьлча цун юкъе хинна спортсменаш Iалаьмате дика кийчбенна бар.

Яхьаш чакхйоалача дийнахьз треке велосипед хехкача белгалваьлар Копылов Сергей. Монреале Пхакадзе Омарe санна бронзови медаль яьккхар цо. Дото медаль елар Олимпиада-76 чемпион хиначa ЧССР-ерча Ткач Антона, хIьта дошо яр кхаьчар ГДР-ерча дунен кхозза чемпионата Лутц Хесселиха-га.

ВЫШКА тIара чукхувсалуча Московски Олимпиада дото медаль яьккхар 14 шу даьнача Армене столицерча дешархочо Эмирзян Сирвардас. Советски сборне дебютантка цхьан юкъа шийна тIехьабнтабар гIорбаьнна спортсменкаш. Вакъда дошо медаль яьккхар Европа Кубок-79 котъяьннача дунен чемпионата дото призера ГДР-ерча Мартина Яшнес.

Бронзови медаль елар советски команда цхьаьккха дебютанткана. СССР халкъий Спартакиада чемпионкана 19 шу даьнача тбилисски студентнана Цотадзе Лиана-на.

— СА ВАХАРЕ на эггара хозагIа дола ди да ер, — аьлар ТАСС корреспондента брассе хьнсапе 200 метр наьк деча котваьннача — 2.15.85 — Вильнюсерча Робертас Жулпас. — Сона дагалаьттар кхоачашхиниад. Со — олимпийски чемпион.

Цо санна бIубенна котало яьккхар брасса хьнсапе 100 метр наьк даьча ГДР-ерча Уте Гевенитера (1.10.22). Бакъда массарел а тIехъяьлар 400 метр комплексни наьк деча керда дунен рекорд — 4.36.2 — оттаьъ ГДР-ера Петра Шнайдер 200 метр буькъа тIа наьк деш хьалхара моттиг яьккхар венгра Шандор Владора (2.01.93).

ШийолaмагIа 800 метр наьк деча керда олимпийски рекорд а оттаеш — 8.23.80 — котъяьлар австралийски спотсменка Мишель Форд.

ДIАДАХАЧА шоаттдийнахьа Олимпиаде 100 метр эггара сихагIа едар — 11.06 сек. Дова тIарча Ростовера студентка Кондратьева Людмила.

Стартера саг хьалха а тIехьа а воацаш дIабайдар ГДР, Швеце, Франце, Великобритане спортсменкаш, вай Кондратьева. Бакъда, цхьа юкъ яьлча хьалхаяла йолаелар Людмила, цунна тIехьакхув ГДР-ера дунем рекордсменка Марлис Гер. Цкъарчоа хетаделар спортсменкаш цхьатарра финише кхаьчача санна. Людмилана го бь фото а кино а репортераш гIалатбаьнна хиннабац.

800 метр байдача котало яьккхар англичанаша Стив Оветта. Себастьяна Коэс. Бронзови медаль кхаьчар Гомелерча Киров Николайга.

Дунен рекордсменкана Сара Симеоне 197 см лакха кхосса а енна дошо медаль яьккхар.

Десятиборье олимпийски чемпион хилар Дейли Томпсонах (Великобритани), «дотув» Белгородерча Куценко Юрега кхаьчар, «бронаь» — москвичага Желанов Сергейга.

ОЛИМПИАДА боксерий турнир 26 июле юкъекхаьчар. Кубински советски спортсмений хьалхера віашагIкхетар хилар.

Монреала олимпийски чемпион Хорхе Эрнандеси СССР чемпион Мирошниченко Виктори (51 кг) летача вай боксер котваьлар. Конакбаев Серика (63,5 кг) тIехьа Великобританерча Эндрю Макдональдал котваьлар Квачадзе Давид (81 кг).

ОЛИМПИЙСКИ турнире Итале команлас — 85:87 эгтара хьалха вшабаьб советски баскетболисташ.

«А» ахфиналера хьал хIана геттара мегаденнад. «Дошув» дикккхара тIехьа къовсам лоаттабара, ахфинале эттара кIезигагIа яле а, шоллагIа моттиг яккха езаш ба вай спортсменаш.

Югославе сборне счет 91:101 а йолаш шоллагIа эшайир вай команда. Цул тIехьагIа югославски баскетболистех ахфинала лидераш хилар. Йиъ-йиъ матч чакхьъьнначул тIехьагIа шишшa котало яьккхай СССР, Бразиле, Испане, Итале сборнеша.

ЛЕНИНАКАНЕРЧА штангиста Варданян Юрика ма аллара, «Измайлово» яхача залe шиЙ эггара лоархIамегIа бола толам баьккхаб цо. 82,5 кг дозал долча цхьаь цхьан атлето хIанзалца шоззa гIерта 400 кг хьалайъьяц. Иа де низ кхаьчар 24 шу даьннача студента. Из котало яккхара 5-зла дунен рекорд оттае йийзар цуй.

ШоллагIа моттиг яьккхар болгарина Благой Благоева — 372,5 кг.

ФИНИШЕ дIаккхача 200 метр йисача хана Сухоручсков Сергей юхакхьежача дунне тIехьа саг вацар. Цул тIехьагIа ше котвалар хоам беш ши куьг урагIадахийтар цо. Цох хилар олимпийски чемпион.

Котало! Римски Олимпиада чакхъяьлача дено цунга ситуэсаш дар вай.

32 мехкара 115 гонщик вар хьалха валара 189 километр никъ бе безаш. Укхаза гулбеннaбар гIорбаьнна спортсменаш Ганс-Иоахим Хартники Олаф Людвиги (ГДР), Мауро де Пеллегрини а Альберто Минцети а (Итали), Чеслав Ланг (Польша).

Вай командина тренера Капитонова юкъевихьар ростовчанин Юрий Каширин, Куйбышевера Анатолий Яркин, Сергей Сухорученкови.

— 1979 шера дикагIа вола велосипедист, Горьковски областа Выкса яхача городера уьх шера чакхъяьннача дунен велогонка турвал Юрий Барнинов.

ШоллагIа моттиг яьккхар Ланга, кхоалагIъар — Барилова.

МОСКОВСКИ Олимпиада хьалхара чемпион хилар африкански континентерча спортсменах. 10 км ведача 27 мин. 42.7 сек. ха а гойташ дошо медаль яьккхар 36 шу даьнача Эфиопе эскара эпсара Мирус Ифтера.

800 метр едача керда дунен рекорд — 1.53.5 — а оттеш дошо медаль яьккхар Одесерча спортсменка Олизаренко-Муштa Надеждас.

— Са гаргтара планаш ювоаенна я кхыча олимпийски дистанцеца — 1500 м ядаре а са мар Олизаренко Сергей духьаленаш йола 3000 метр ведарца а. — аьлар чемпионка.

СЧЕТ 120:62 а йолаш Венгре сборни эшаьча советски баскетболисткаша олимпийски турнира ахфинальни лиэанна хьалхара моттиг яьккхай. 30 июле дошо медалаш яхаре Болгаре сборнеца къувсаш хурьба вай спортсменкаш. КхоалагIен йиълатIен моттигаш яьхай «бронза» даккхара къовсалургйолча Югославен Венгрен командаша.

«Е» маIача наьха ахфинале ворхIагIчунгара ялане шийттагIчунга кхаччалца йола моттигаш ядаре лоаттабеь къовсам укх тайпара чакхбаьлар: Польша, Австрали, Чехословаки, Швеци, Сенегал, Инди.

ВИЪ спортсмен — ГДР-ера Фальк Хоффман, мексиканец Карлос Хирон, советски атлеташ Алейник Владимир, Амбарцумян Давид вар 10 метр лакхача вышка тIара чукхувсалуча котало яккха йиш йолаш. Цу иъие котваьлар опыт йола, 1978 шерача дунен чемпионата дото призера Хоффман. ШоллагIа моттиг маьчапина Алейник Владимирен кхоалагIъар — Ереванерча Амбарцумян Давиден яьккхар.

ЦЮРИХЕРЧА 26 шу даьннача электрика Йорг Ретлисбергера финале эшавир кубински дзюдоист Исаак Аскуи (дозал 86 кг). Бронзови медалаш яьхар Европе шоззa чемпиона Ригерта Яцкевича Александра, дунен чемпиона ГДР-ерча Детлеф Ульча.

(ТАСС корр.).

АВГУСТЕРА ЭКРАН

Сакъердаме а пайде бозбе тIаболеш а хургьа августере экран. Из тамаш а яц, хIана аьлча шу бетта эрителаца бIаргагурга Дайменко арахийце керда художественни фильмаш, хIьта ишта доезза арафаьлча кинематографически фильмаш.

«Экипаж» цIе йолу керда художественни фильма турпалаша — советски пассажирски самолета летчикаша цхьана вай «кхоачаргда» дунен тайп-тайпарче мехкийгашка, вайна доезаргда тайп-тайпара мехкаш, цар культура, быт. Дунен халкъашта юкъерча цхьан аэропорте самолет террористаша дIалоацаш а Африке кхераме зулам хулеш — аьтта агаш а бIаргагургда вайна.

Кинофильм арахийцад «Мосфильма».

«Петровка, 38» яхаш да М. Горьке цIерагIча киностуде арахийце цкъахьхе керда фильм.

Москва, Петровка, 38. Укхаза я Московски уголовни розыск, цIи хоза йола МУР. Бакъда, хIана кхыча тайпара цIи йоаца цунах, из дац керттера дар — детективни хIамашца хьашт долаш бойча наха МУР ше йолча тайпара МУР а йолаш юс.

МалагIа пайда кхоачаргба адамленга искусственни хьаькъал хьадарах! Сага доттагIийн гIоналш йолча работех моастагIий хургбий-теш? Бизнеса дунен тIа Iимана керагIдаьнначох юхаре а фу хила тарлу? Цу хаттарашта жоп дала гIерташ оттадаьд автораша «Дознание пилота Пиркса», яха керда советско-польски фильм.

Дукха за йоацаш а хьона чиньерхо Янис цун севг Илзен кхаз долаш бошаш санна хеталора. Бакъда хIана деррига а толлад. Шин шера арахье а лийна ше вехача моттигашка юха цIаьвнна Янис. Бакъда шиЙ цIа кхы долаш ац из. Илза кхыча сагаца яхаш я, цар сийча бIаргаш дола бер да. Хинкар фудI «Ночь без птиц» яхача фильма турпала Илзана бокъонца вевзаенна ени-теш кхьвар!

Из фильм арахийцад Рижски киностуде.

ШиЙ лоIамагIа нийсенивац танкист Кацуба тьперча къупбехьарча городе госпитале вала човнаш арзаьлчун тIехьагIа. ШиЙ беррига мел варцагIбаькка юпе а цIимарча маршина тIаха, моастагIчох мата гIерташ хиннав из. Бакъда, приказ кхоачашдемза долеш — Кацуба хьожаву военно-авиационни школе учебни эскадрильа старшинашa. «Старшина» яхаш да Ленинградски кинематографисташа арахийца керда художественни фильм.

М. ТАЗУРКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай кинопрокате контора керттера редактор.

ЗАКОНО ХА ДЕШ ДА УЖ

Нохч - ГIалгIай АССР Iалам дукха дезарашa кийчъьй лоаман пейзажий, увгIаш лоамашкара Iоухача хиний, кхиага санна къьаьга латтача Iамарчий, кхотаенна латтача хьуний, субтропически дьгIений хозалах дувцаш йола массеxк экспозици.

Уж экспозицеш гойташ хиннай Грозне, Ростов-на-Дону, Ставрополе. Цу массе а городе медалаш тийнай экспозицешта. Цул совгIа, «БелгалагIа дола Нохч-ГIалгIайчен хьайбаш» яха экспозици гойташ хиннай город Ереване хиннача Ерригсоюзни къоначар выставке, цунна а иштта диплом бронзови медаль еннай. Вож экспозицеш гойташ хиннай Нохч-ГIалгIай республикански краеведчески музее «Глобус» яхача тикатIен. Цига царна а еннай дипломаши медалаши.

Уж экспозицеш кийчъеча хана пайда найцаб СССР, ВНР, ГДР, Польша, Чехословаке, Румыне, дунен тIарча кхыча мехкий маркаех. Хьайбай дуне дола долалурга вай баьца тIа яхача акхача гаьзарашкара. Ахка таца тIалатгIаш массеxк маркеи почтови открыткеи да коллекцеца. Вай мехка 1919 шера дийхка хиннад царна чарахьал делга. Цу хана 300 гаргга яр уж йисараш. ХIьта хIанз мукъа беннаб царна чарахьал де. Цар дулхах, турех, муIех (дарбанна йола бийдал хиларах тарра) халкъа боехаме пайда эц. Акха гаьзарий лоралра вай республике чарахьий промышлении 9 заказник яьй, 1970 шера Ошки заповедникера зубраш йоалаьй вайцига. Цхьан хана вай хьунашка лийнад уж хьайбаш, цхьабакъда, саго фу хоададаьд цар. ХIанз зубраш мехкал хургдоацачахьа яьний, чIоагIа лораеш я.

Бовкьаш тIа лоа уллача лакхача лоамашка лел дагестански хьагIаш. Зиза даькка ядача лоаман даьгIенашка геттара Iуйрийна яжаш гу мосараш. Дийнахьа баьца тIа дажаш дола из хьайба «Цlеча книжка» тIа яздаьд. Нохч - ГIалгIайчене 300 гаргга йисай мосар. Эса керттерча комплексни заказнике ях уж.

Акха газа а хьагI а санна аьрхIа муIаш йолча акхача хьайбаех лоархIаш да иштта лоаман чкараштa юкъе лела хьайба — можъярг, безоарови газа. Коа тIа лелаю гаьзарий хьальннача цхьан фух я из. Нохч - ГIалгIайчене 200 гаргга я уж. ЗаконагIа чIоагIа лира лораеш я безоарови газа.

Нохч - ГIалгIайченера саьрчий фу шии тайпара хьахекхад: камышски маьрша сайн лийги. Маьрша сай — вайцига наггахьа мара доаца хьайба. Из массе метте лорабеш бе. Шолжа а Тийрна а йистерча, кхо заказнике лыча хьунашка лел 130 сай.

Лийгаш нийсау Нохч-ГIалгIайчен лоамашкарча а кашта гонахьарча а хьунашка. Республике 1000 гаргга да уж. Вайцигарча акхача хьайбашта юкъе эггара дукхагIа уж да.

Цисий фух лоархIаш да леопард, денъийдуарг, хьунцен ушалийлен лела кхы цисаш. Фу хадаш латтачарех да леопард, наггахьа мара нийслац. Денъийдуарг тоьал тенна, олаа циск да, ия а наггахьа мара нийслац. Iоемача гаьн олаш тIа кIал, хийраньнача чхараштa юкъе бордаккаш чуIйнача къоргаьша, саг атта тIаккхоачалургвоацача моттигашка дехи цар бIенаш. Ши-кхо кIорнг хул декъийдуарга.

Хьунца лела цисск наггахьа мара ца нийслуш а законагIа лорадеш а да. Вайцига геттара кIезига нийслуш законагIа лораешн я борцаккаш, хидалка, хьунца а тIош тIа а лела соалор, шурткъа, хорек, перевязка, европейски норка. Уж дерригаш а кагий бирса, Iодаьча хана наьна шура юаш дола оакхарилгаш — наггахьа мара доацаши законагIа лорадеши — да.

Тайша ча — тенна бирса аьхха, — лоамий хьунашка ях. Бийсанна ара лел, дийнахьа йиже улл. Iеш йола моттиг листача хьуна юкъе боаллача кIоага чу е хьагIарашка хул. Нохч - ГIалгIайчене ерригаш а яц 100 гаргга мара тайша ча. Корсак яха цогалаш цхьан ахаэзен кIезигагIа да массазарчарел. Цу тайпарча цогалех 25 гаргга мара дисадац вайцига.

Советски Iаьдал латтача шерашка Нохч - ГIалгIайчен акхача хьайбай тайпаш дийбад — арахьара тIадeнад хьайбаи хьнсапера жIали, полоскунаш, ондатра, алтайски белка, кердача шоай даьхенера климат дика тIанийцай цар. Вайцигарча белаpгъярех «Цlеча книжка» тIа дIаязъьяй тотаях, стрепет, султански котам, кавказски акха котам, аргIера аьрзи, беркут, кIай цIог дола орлан, и. кх. дI.

Фу хадаш латтача, наггахьа мара ца нийслуча оалхазарех я холпица, мраморни чирок, кречейка, змеяд, аьрзе-могильник, деррига лаьчаш.

Хи йистера кхача лех шоашта кIайчен IажагIчен трясогузнаша, кулючкаша. ХIьта лоамара доагIача хи тоатолгашта йистера яа хIама лохаш хул лоамая трясогузкен оллкен.

Шаьрача арарча хи йистошка (керттерча даькъе баьцовгIашта юкъе) ях цапля (кIай, кера, сира, IажагIа выть), лисуса, поганка, чирок, огарь, поганыш. Шаьрача ара ях греческа богаплхьид, бе-бе бесаш дола шолнъа, герга кортилги дIаьха лергаши дарг, IажагIа кит арг, удавчем, гадюка, яха текхарг, полозаш, хишта юхе — ужаш (хица леларашн вешта дераши), ушалашкара богаплхьид. Iамашка яха пхьид. Республика хишкен Iамашкен дах чкъаьрий — осетрови — севрюга, осетр, белуга, лососеви — кIай чкъаьра, лосось, форель (деррига осетрови лососови чкъаьрий законагIа чIоагIа лорадеш да), частникови дараш — сазан, кIайн Iаьржен амур, толстолобик, карп, лещ, шемая, кутум, вобла, судак, рыбец, усач, жерех, сом, щука, карась, голавль, окунь.

Хозен чуловцам боккха болаши я хьайбай дунеина хетаэь маркаш. Царца вовй крае гIолла санъердаме никъ баьб вай. Вай кхийлар цар долхача хиний бердашка, лоа тIаулача лоамий бовхьашкара лоамий атагIенашка, альпийски даьгIенашка, Нохч-ГIалгIайчен хIанзарчен хьатIахургдолчен ноахалашта лорадеш леладаьча наггахьа мара доацача оакхараши оалхазарея шоашта фусам лехача листача хьунашка.

П. МИНАЕВ.

СУРТА ТIА: экспозицера маркаш.

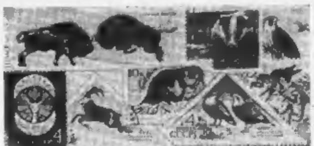

МОСКВА. Лужникашкара спорта Дворец. Гимнастика. МаIача нахе юкъе хиннача командин яхьашка хьалхара моттиг яьккхай советски спортсменаша.

СУРТА ТIА: командни хьалхле яьккха олимпийски чемпионаш (аьрдехьара аьттехьа): Андрианов Николай, Азарян Эдуард, Дитятин Александр, Макуц Богдан, Маркелов Владимир, Ткачев Александр.

С. ЭДИШЕРАШВИЛЕ сурт.

ТАСС фотохроника.

ПАЙДАНЕ ГIУЛАКХ

ХIара шера хьалхара курс чакхъяьккха баьлча тха университета филологически факультета студенташ дIахьожабу фольклорни практике. Иштта тхо а хилар укх шера Къилбаседа-ХIирий республике Терк яхача юрта. Тха кулгалхо вар тхона массанена а дукха везаш вола хьехархо — доцент И. А. Дахкильгов. Терке оаха дIаболабир вайнаьха багахбувцам гулбарах бола болх. Эггара хьалха оаха дIадоязийтар цу юртарча боккхийча наха оахош леладу гIулакх а, цун мел лоархIам ба а. ТIаккха цхьаьца хаттараш дора оаха, тха хаттарашта безаме жоп лора цар. Цу юртарча боккхийча нахагара оаха дIаяздир чIоагIа лоархIаме дола къаьнара балха иллеш, безамагIа дола иллеш, кицаш, вахарца дувзадена фаьлгаш, хьайбаех дола фаьлгаш, вайнаьха тукхамаш хьадаларах дола шира дувцараш. Масала, цу юртарча воккхача саго Матиев Товмарзий Японцас тхона дийцар шоай Мате-ваькъан тайпа хьадаларах. Борова Золовбагара оаха дIаяздир къаьнара безамагIа дола иллеш. Иштта кхы а дукха пайдане хIамаш яздир оаха. Багахбувцам гулбеш къаьстта новкъостал дир тхона: Гамботов Iабаса Хьажбикара, Матиев Товмарзий Японцас, Борова Хьусена Золовбас, Цурова Товмарзий Iайшетъ. Иштта кхычар. Тхоай болх дIахьош тхо Iеш дар цигарча юкъерча школе. Цу школа завхоза Боров Ахьмада тхона чIоагIа гIо-новкъостал дир эшар-дезар фуд а хьоккш. ДIалхача заманчура диц а ца долийташ вай багахбувцама хозагIа дола иллеш, дувцараш, оамалаш хьадийцача цу наха дег тIара баркал ала дог доагIа.

М. БАРАХОЕВ,
Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай университета шоллагIча курса студент.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

№ 10 [illegible] грозненски технически училища ДIАКХАЙКАДУ

1980—1981 дешара шера дешархой укх специальностех дIаэцаш хилар:

1. Куьг-кара сварка еш бола электросварщикаш.
Дешара ха 1 шу. Образовани 10 класс. Стипенди — 76 сом.
Советски эскарера мукъабаьннарашта — 105 сом.

2. Газосварочни балхаш де Iеша а беш центральни отопление, водоснабжени, газоснабжение монтаж еш бола слесараш.
Дешара ха 1 шу. Образовани 10 класс. Стипенди — 76 сом.
Советски эскарера мукъабаьннарашта — 105 сом.
Образовани 8 класс. Дешара ха — 2 шу.

3. Слесараш вентиляционникаш.
Дешара ха 1 шу. Образовани 10 класс. Стипенди — 76 сом.
Образовани 8 класс. Дешара ха 2 шу.

4. Изолировщикаш.
Дешара ха 1 шу. Образовани 10 класс. Стипенди 76 сом.

5. Каменщикаш.
Дешара ха 1 шу. Образовани 8—10 класс.

6. Юртара гIишлошъю мастераш.
Дешара ха 1 шу. Образовани 10 класс. Стипенди — 30 сом.

7. Архитектурно-гIишлой профиль йола слесаршчертежникаш.
Дешара ха 1.5 шу. Образовани 10 класс. Стипенди — 76 сом.

8. Технически оборудовании монтаж ю слесараш.
Дешара ха 1 шу. Образовани 10 класс. Стипенди — 76 сом.

Училища адрес: 364007, г. Грозный, Заводской район, Социалистически улица, 40, ТУ-10.
Телефон: 2-64-03.
Училище ва йиш э трамвайшца №№ 2, 5 «Двухэтажки» яхача кхаччалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — «Олимпиада дневникe».
9.00 — «Минчал шо», зурналчаш».
9.35 — Центральни телевиденин Ерригсоюзни радион. Покхачe берий хора фольклорни группа выступлени.
9.55 — 22-ча Олимпиада довзараш. Йийга атлетика. Дзю-до. Хьалхе наь дIакхьар. Дой спорт. Выездкех дола доккха совгIат. Командин хьалхара моттиг яккхара. Бокс. Ахфиналаш. Перерыве а пердача йистельча а — кердадараш.
15.15 — Казакски ССР халкъарий Пяччакьалехен ансамбла концерт.
15.45 — «Дениса Кораблева лелараь тамашийна хIамаш» яха берашта дола телевизионни художествени фильм. 1-ра серн.
16.50 — «Литературни тIехьале», «Ясная Поляна» яха. ШоллагIа фильм.
17.45 — «Олимпиада юрта». Репортаж.
18.30 — «Къаьстина сийлена хьалалаттарагш».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — 22-ча Олимпиада довзараш. Байтла доахей. Кхалнах. СССР — 1[illegible] команда — [illegible] команда. ШоллагIа тайм. Йийга атлетика. Финалаш. Дзю-до. Финалаш. Бокс. Ахфиналаш.
21.00 — «Ха».
21.30 — «Олимпиада дневникe».
22.00 — «Тахан дунен тIа».
22.15 — Олимпийски городий культурни программах дола «Музыкальни вахар» яха телевизионни журнал.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Са паччахьалкхе селиф».
8.30 — Iилман - популярни фильм.
8.40 — Культура учреждени срнгаш кийча болий хьох Iана хьажаниц боал бе? (нохчий меттала).
9.30 — Хьалхьа тIаькахьи дIахьош бе (нохчий меттала).
9.00 — КПСС XXVI-ча съезда диэза накъа гIоргдо вай. Социалистически ахьа дневник.
9.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолл».
9.55 — XXII-ча Олимпиада довзараш. Баскетбол. МаIанах. Финал. Байдаркашца пескаш хьахкар. Хьалхе наь дIакхьар. Волейбол. МаIанах. Ах финал. Iаздаьхача тIаьсхаш деттар. КIалтохаргах «атар». Финалаш. Бокс. Ахфиналаш. Фехтовани. ГебагIа. Командни хьалхара моттиг яккхара. Перерыве — кердадараш а. 20.00 «Кийса Данькъала хийла шун, бераш а».
21.00 — Документальни фильмий программа.
21.30 — «ЙорхIа гIа сигалехь» яха художественни фильм.

1 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Олимпиада дневникe».
9.00 — «Са лаьтта — са кIа да». Дешархой лакхарча къаьстарча четвертах лаьна.
9.30 — «Духхоса стихаш».
9.55 — XXII-ча Олимпиада довзараш. Байдаркашца пескаш хьахкар. Ахфинал. Хьалхе наь дIакхьар. Дой спорт. Выездкех дола доккха совгIат. Ше-ше хьалхара яккхар. Iадсаькхача тIаьсхаш деттар. Дзю-до. Хьалхе наь дIакхьар. Перерыве а передача йистельча а — кердадараш.
15.15 — «Спортивни фантази» яха фильм-концерт.
15.50 — «Дениса Кораблева лелараь тамашийна хIамаш» яха берашта дола телевизионни художествени фильм. 2-гIа серн.
16.55 — XXII-ча Олимпиада довзараш. Йийга атлетика. Финалаш.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
18.55 — XXII-ча Олимпиада довзараш. Волейбол. МаIанах. Финал. Дзю-до. Финал. Футбол. 3-чен, 4-чен моттигашта тIехьара матч. Хьалхара тайм.
21.00 — «Ха».
21.30 — «Олимпиада дневникe».
22.00 — Футбол. 3-гIен, 4-гIен моттигаш яхара тIехьара матч. ШоллагIа тайм.
22.45 — «Тахан дунен тIа».
23.35 — «Олимпийски регата». Эстрадни программа.

II ПРОГРАММА

8.05 — «Марта кхобар». Мирочо заман шеденса дина гIулакх да.
8.15 — «ЗIамигача аьттаре Марина» яха документальни фильм.
9.10 — Кхашка ший декха дов я бус а».
9.20 — Киножурнал.
9.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолл».
9.45 — «Северные плесы» яха документальни фильм.
10.15 — Центральни телевидени Ерригсоюзни радион РСФСР халкъа артиста М. Кутузина хьалхале лелаеча арсий халей Академически хора концерт.
11.00 — Москверча А. С. Пушкина памятника 100 шу хизар.
12.00 — Кердадараш.
12.05 — «Къоначa хьожаргочун театр». И. Тучков. «Кудиновера сатем байна диъ ди». Телевизионни спектакль. Перерыве — кердадараш.
14.55 — 22-ча Олимпиада довзараш. Йийга атлетика. Финалаш. Марафонски адар. Байдаркашца пескаш хьахкар. Хьалхе наь дIакхьар. Iаздаьхача тIаьсхаш деттар. Дой спорт. Выездкех дола доккха совгIат. Ше-ше хьалхара моттиг яккхара. Волейбол. МаIанах. Финал. Перерыве — кердадараш а 20.00 — «Кийса Данькъала хийла шун, бераш».
21.00 — Телевизионни документальни фильмий программа.
21.30 — «МолагIар санна йола тамаш» яха телевизионни художествени фильм.

РАДИО

1 АВГУСТ

6.40 — Юртара Iуйре (эрсий меттала).
7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачий программа.
8.20 — Хоамаш.
8.25 — Белаше иллеши халхаре ашараш (нохчий меттала).
8.50 — Социалистически ахьа дневник (эрсий меттала).
9.15 — Машинакъахочун дена. «Машинакъа боллхой» (нохчий меттала).
9.30 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
11.15 — Керда эрредаш вахара накъе яха (нохчий меттала).
11.35 — «Общество и закон» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
11.55 — Хоамаш.
17.00 — Передачий программа. Хьоттамак бола хоам (эрсий меттала).
17.11 — Берий хьакъеньа болий барамтa. Киншкай гарне тIа (нохчий меттала).
17.28 — Халкъа ашараш (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий гIалгIай меттала).

31 ИЮЛЬ

6.40 — Юрт ГIулакхаш а зуьхарам а (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Передачий программа.
8.25 — Шун лехар кхочушдеш оаха. Концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — Юртарча коммунистий декхараш. Беседа (нохчий меттала).
9.30 — Кулгахочун лебаш дола сий (эрсий меттала).
9.45 — Яхье болар — из хьалха хилар да (гIалгIай меттала).
11.35 — Концерт (нохчий меттала).
11.40 — Хоамаш.
18.00 — Передачий программа (эрсий меттала).

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, делкъел тIехьагIа цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 23—28, Грозне 26—28 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен, фегара температура бийсана 15—20, дийнахьа 24—29 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителя — 9-24-03; бехктохаме секретара — 9-24-00; отделий: партий вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-06; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарел, ерен, шоаттен деношка

СФ05267. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3592.